

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Radovan Lukáč

Pojem genocídy v medzinárodnom práve

Vedúca diplomovej práce: doc. JUDr. PhDr. Veronika Bílková, E.MA., Ph.D.

Katedra medzinárodného práva

Dátum vypracovania práce: 26. jún 2017

Čestné prehlásenie

Prehlasujem, že som predkladanú diplomovú prácu vypracoval samostatne, všetky použité pramene boli riadne citované a práca nebola použitá k získaniu iného alebo rovnakého titulu.

V Prahe dňa 26. júna 2017

Radovan Lukáč

Obsah

1. Úvod.....	1
2. Zavedenie pojmu genocídy do medzinárodného práva.....	3
3. Definícia genocídy.....	7
3.1. Úmysel	9
3.2. Zničiť	10
3.3. Úplne alebo čiastočne	11
3.4. Národnostná, etnická, rasová alebo náboženská skupina	13
3.5. Ako taká	16
4. Činy genocídy uvedené v Dohovore o zabránení a trestaní zločinu genocídy	17
4.1. Zabitie príslušníkov skupiny	18
4.2. Spôsobenie ťažkej ujmy na telesnom alebo duševnom zdraví príslušníkov tejto skupiny ..	19
4.3. Úmyselné uvedenie tejto skupiny do takých životných podmienok, ktoré majú privodiť jej úplné alebo čiastočné fyzické zničenie	21
4.4. Zavedenie opatrení smerujúcich k tomu, aby sa v tejto skupine bránilo rodeniu detí	22
4.5. Násilné prevádzanie detí z tejto skupiny do inej skupiny	23
5. Činy trestané ako genocída podľa článku III Dohovoru o zabránení a trestaní zločinu genocídy	25
5.1. Spolčenie na spáchanie zločinu genocídy.....	25
5.2. Priame a verejné podnecovanie na spáchanie genocídy.....	26
5.3. Pokus spáchania genocídy	29
5.4. Účasť na genocíde	29
6. Stíhanie zločinu genocídy	32
6.1. Juhoslávia.....	32
6.1.1. Historický kontext	32
6.1.2. Medzinárodný trestný tribunál pre bývalú Juhosláviu	34
6.2. Rwanda	35
6.2.1. Historický kontext	35
6.2.2. Medzinárodný trestný tribunál pre Rwandu	36
6.3. Kambodža	37

6.3.1. Historický kontext	37
6.3.2. Zvláštne senáty súdov Kambodže.....	39
6.4. Medzinárodný trestný súd	42
6.5. Stíhanie genocídy na národnej úrovni.....	45
7. Záver	47
8. Zoznam použitej literatúry a prameňov.....	48

1. Úvod

Vo svojej diplomovej práci sa chcem venovať definícii genocídy v medzinárodnom práve. Snažím sa poňať obdobie od vzniku pojmu, za ktorý vd'áčime Raphaelovi Lemkinovi a cez následné kodifikačné snahy sa preniesť do súčasnosti, pričom chcem jednotlivé články Dohovoru o zabránení a trestaní zločinu genocídy ilustrovať na súdnych prípadoch.

Genocída ako taká však neexistuje len od polovice 20. storočia, ale vinie sa celou históriou ľudstva. V literatúre je možné nájsť nespočetne veľa prípadov genocídy, či už arménsku genocídu, Holokaust, genocídu v Bangladéši, Východnom Timore alebo genocídu Kurdov počas operácie al-Anfal v Iraku. Príklady genocídneho správania môžeme samozrejme nájsť aj v dávnejšej histórii. Džungarskej genocíde spáchanej čínskou dynastiou Čching na budhistickom obyvateľstve Mongolska v osemnástom storočí padlo za obeť približne pol milióna ľudí. Vyvražďovanie tasmánskych Aborigénov, alebo amerických Indiánov je tiež možné považovať za genocídu. V nedávnej histórii, resp. súčasnosti je tiež vhodné spomenúť genocídu páchanú na Jazídoch v Sýrii a Iraku takzvaným Islamským štátom.

Genocída je teda veľmi široká a zaujímavá téma a obávam sa, že sa vo svojej celistvosti obsiahnuť ani nedá. Preto sa chcem zameriavať na vývoj, ktorým svet prešiel od vzniku pojmu genocídy a ako sa ďalej vyvíjal v súdnej praxi medzinárodných trestných tribunálov v Rwande a bývalej Juhoslávii. Definíciu genocídy, ako by som chcel vo svojej práci ukázať, tvorili štáty s rôznou históriou, zvykmi, spoločenskými zriadeniami a politickými záujmami. Napriek rozdielom si dokázali nájsť cestu a zdá sa, že skutočne celý svet má záujem na tom, aby sa tieto činy nediali, respektíve aby boli potrestaní ich strotjovia.

Pokúsím sa pojem genocídy čo najviac priblížiť, či už na návrhoch a definíciách skutkových podstát predložených zmluvnými stranami Dohovoru o zabránení a trestaní zločinu genocídy, ale hlavne na rozhodnutiach trestných tribunálov, pretože práve medzinárodné tribunály a Medzinárodný trestný súd sú tie inštitúcie, ktoré majú pomerne jednoduchú základnú definíciu genocídy interpretovať, rozvíjať a uvádzať do života.

Pri písaní o tejto téme sa nedá vyhnúť historickým a politickým súvislostiam, ktoré ku genocídám vedú. Stručne chcem popísať historické udalosti, ktoré viedli až k vzniku medzinárodných trestných tribunálov pre bývalú Juhosláviu a Rwandu, ktoré do svojich štatútov inkorporovali Dohovor o zabránení a trestaní zločinu genocídy. Chcel by som sa vo svojej práci venovať aj Zvláštnym senátom súdov Kambodže, jednak pre ich hybridnú povahu, ale tiež preto, že sa veľmi zaujímam o genocídu v Kambodži a spoločenské zmeny s ňou spojené.

2. Zavedenie pojmu genocídy do medzinárodného práva

Pojem genocídy je z právneho pohľadu neologizmus, po prvýkrát použitý Raphaelom Lemkinom v jeho knihe „*Vláda Osi v okupovanej Európe*“¹. Pojem nepochybne nový však popisuje jednanie neustále sa opakujúce v priebehu histórie ľudstva.

Mierové zmluvy podpísané po prvej svetovej vojne prejavujú urgentný záujem o úpravu a ochranu ľudských práv zo strany medzinárodného práva, ktorý začal úpravou ochrany menšín na bilaterálnej či multilaterálnej úrovni. Počiatky tejto snahy je možné vidieť v spoločnej deklarácii Ruska, Francúzska a Spojeného kráľovstva z roku 1915, kde odsudzujú činy Osmanskej ríše namierené proti arménskej menšine a nazývajú ich zločinmi proti ľudskosti a civilizácii².

Po prvej svetovej vojne bol však dôraz kladený skôr na stíhanie nemeckého cisára Wilhelma II. a ďalších Nemcov vo vedúcich pozíciách, stíhanie masakrov spáchaných na arménskej menšine malo veľmi malú, ak nie takmer žiadnu prioritu. Wilhelm II. napriek tomu ale nikdy stíhaný nebol, pretože mu Holandsko poskytlo azyl a jeho vláda ho odmietla vydať, takže článok 227 Versaillskej zmluvy, ktorý ho obviňoval z najväčšieho trestného činu proti medzinárodnej morálke a svätosti zmlúv³, nemohol byť nikdy naplnený.

Rovnako nebol úspešný ani britský pokus o postihnutie predstaviteľov Osmanskej ríše pred medzinárodným tribunálom len preto, lebo Dohoda zo Sèvres, ktorá zaručovala stíhanie týchto osôb pred iným než tureckým tribunálom a taktiež vydanie týchto osôb k stíhaniu, nebola nikdy ratifikovaná. Snahy o stíhanie strojcov arménskej genocídy pred národnými súdmi Turecka bola o niečo úspešnejšia. Podľa tureckých trestných zákonov bolo niekoľko ministrov vojnového kabinetu a vodcov strany Ittihad odsúdených v neprítomnosti na trest smrti a tresty odňatia slobody 5. júla

---

¹LEMKIN, Raphael: *Axis Rule in Occupied Europe: Laws of Occupation, Analysis of Government, Proposal for Redress*; Washington: Carnegie Endowment for World Peace, 1944.

²http://www.armenian-genocide.org/Affirmation.160/current_category.7/affirmation_detail.html

³„*The Allied and Associated Powers publicly arraign William II of Hohenzollern, formerly German Emperor, for a supreme offence against international morality and the sanctity of treaties.*“

1919 za organizáciu a vykonanie zločinu masakru na arménskej menšine.⁴ Dohoda zo Sèvres bola 24. júla 1923 nahradená Dohodou z Lausanne, ktorá obsahovala Deklaráciu amnestie pre všetky delikty spáchané medzi 1. augustom 1914 a 20. novembrom 1922.⁵

V medzivojnovom období pokusy o stíhanie zločinov proti ľudskosti a vojnových zločinov zlyhávali. Spoločenstvo národov zvažovalo založenie medzinárodného trestného súdu a ďalšie konferencie vydávali deklarácie, v ktorých sa stavali proti perzekúcii na základe rasových alebo náboženských motívov. Tieto snahy žali malé úspechy a systém dohôd, ktorý mal za úlohu ochraňovať základné práva menšín, zlyhával.

Poľský právnik a akademik židovského pôvodu, Raphael Lemkin, ktorý emigroval z Poľska v roku 1939, bol hnacou silou pri vytváraní a presadzovaní právnych noriem postihujúcich zločin genocídy. Tento pojem vytvoril z dvoch slov: *genos*, slovo pochádzajúce z gréčtiny, ktoré znamenal rasu, národ alebo kmeň a z latinského slova *caedere*, ktorý znamená „zabit“.

Jeho prvé definovanie tohto novovytvoreného pojmu znelo: „*[Genocída je] koordinovaný plán zložený z rôznych úkonov sledujúci zničenie základných životných potrieb národnostných skupín s cieľom vyhladiť tieto skupiny ako také. Účelom tohto plánu je rozklad politických a spoločenských inštitúcií kultúry, jazyka, národného cítenia, náboženstva a ekonomickej existencie národnostných skupín ako aj ujma na osobnej bezpečnosti, slobode, zdraví, dôstojnosti a dokonca aj životoch jednotlivcov v týchto skupinách. Genocída je namierená proti národnostnej skupine ako celku a jej úkony proti jednotlivcom, nie kvôli ich individuálnym znakom a danostiam, ale kvôli ich príslušnosti k národnej skupine.*“⁶ Táto definícia však nehovorí o skupinách všeobecne,

---

⁴SCHABAS, William A.: *Genocide in International Law*, Cambridge: Cambridge University Press, 2000, str. 21.

⁵http://www.mfa.gov.tr/viii_-declaration-of-amnesty.en.mfa

⁶„*[A] co-ordinated plan of different actions aiming at the destruction of essential foundations of the life of national groups, with the aim of annihilating the groups themselves. The objective of such a plan would be disintegration of the political and social institutions of culture, language, national feelings, religion, and the economic existence of national groups and the destruction of the personal security, liberty, health, dignity and even the lives of the individuals belonging to such groups. Genocide is directed against the national group as an entity, and the actions involved are directed against individuals, not in their individual capacity, but as members of the national group.*“; LEMKIN, RAPHAEL: *Axis Rule in Occupied Europe: Laws of Occupation, Analysis of Government, Proposal for Redress*; Washington: Carnegie Endowment for World Peace, 1944, str. 79.

ale o národných skupinách a okrem fyzickej formy genocídy spomína aj národné pocity, kultúru alebo jazyk.

Lemkinova snaha o zavedenie tejto definície do medzinárodného práva a postihovanie jednaní v nej popísaného nebola prijatá. Bol toho názoru, že adoptovanie jeho definície by umožnilo stíhanie nacistov za zločiny spáchané počas druhej svetovej vojny.

Genocídu rozlišoval fyzickú a spoločenskú; pod fyzickou chápal napríklad vyhľadovanie, ohrozovanie zdravia a fyzické likvidovanie, zatiaľ čo spoločenská bola namierená proti rôznym aspektom života skupiny. „*Politická genocída zahŕňala napríklad ničenie politických inštitúcií skupiny a mohla s tým spájať aj nútené zmeny mien. Ekonomická genocída sa zameriavala na ekonomické inštitúcie skupiny a jej zdroj obživy.*“⁷ Raphael Lemkin taktiež identifikoval dve fázy genocídy a to ničenie národnostného vzoru utlačovanej skupiny a jeho následné nahradenie národnostným vzorom skupiny utlačovateľa.⁸

Po skončení druhej svetovej vojny sa v návrhu amerického dokumentu ku koncipovaniu Charty medzinárodného vojenského tribunálu v Norimbergu objavil návrh zahrnúť do jurisdikcie súdu aj genocídu. Návrh sa však ďalej nepresadil a nebol medzi predstaviteľmi Spojencov diskutovaný. Namiesto toho sa presadil pojem „perzekúcia“ a bol prijatý ako forma zločinu proti ľudskosti, na základe čoho sa aj objavuje v článku 6, písmeno c) Charty medzinárodného vojenského tribunálu v Norimbergu. Pojem genocídy však bol spomenutý počas rozhodovania tribunálu niekoľkokrát, napríklad v obvinení prednesenom pred tribunálom zástupcami Spojených štátov amerických, v záverečnej reči prokurátora zo Spojeného kráľovstva alebo z úst vrchného prokurátora Francúzska.⁹ Pojem genocídy sa však v konečnom rozsudku neobjavil, bol nahradený pojmami ako „vyhladenie“, alebo „masové zabíjanie“.

---

⁷SCHABAS, William A.: *Genocide in International Law*; Cambridge: Cambridge University Press, 2000, str. 152.

⁸Ibidem, str. 28.

⁹<http://avalon.law.yale.edu/imt/08-30-46.asp>, odstavec 299.

Valné zhromaždenie OSN prijalo 11. decembra 1946 Rezolúciu 96 (I), ktorou uznala genocídu za zločin medzinárodného práva. „*Genocída je popretie práva na život celých skupín ľudí rovnako ako je vražda popretím práva na život jednotlivcov; toto popretie práva na život šokuje celé ľudstvo a má za následok obrovské straty vo forme kultúrnych a ďalších prínosov týchto skupín ľudí a protiví sa morálke, duchu a cieľom Spojených národov.*“¹⁰

V roku 1947 poveril Generálny tajomník OSN na základe tejto rezolúcie Valného zhromaždenia Ekonomickú a sociálnu radu OSN, aby podnikla nevyhnutné štúdie a vypracovala návrh dohody, ktorá mala zaradiť genocídu medzi zločiny medzinárodného práva. Navrhol zadať vypracovanie návrhu Komisii pre ľudské práva, ale vzhľadom na jej zaneprázdnenosť Ekonomická a sociálna rada OSN doporučila vypracovanie zadať Sekretariátu a potom k následnej revízii výboru. Tak vznikli postupne dva návrhy, návrh Sekretariátu a začiatkom roka 1948 bol ustanovený ad hoc výbor poverený vypracovaním ďalšieho návrhu.¹¹

Dohovor o zabránení a trestaní zločinu genocídy bola prijatá 9. decembra 1948 a jej platnosť nastala 12. januára 1951. Po vypracovaní Dohovoru v decembri 1948 vyvstala otázka vzniku nezávislého medzinárodného tribunálu, s ktorým ráta článok VI Dohovoru. Komisia pre medzinárodné právo vybrala dvoch spravodajov, aby vypracovali návrh štatútu takéhoto súdu. Paralelne popri práci Komisie pre medzinárodné právo vznikla komisia poverená taktiež vypracovaním štatútu medzinárodného trestného súdu. Napriek tomu, že táto komisia vypracovala návrh štatútu v roku 1952, Valné zhromaždenie uvážilo, že na prácach nie je možné pokračovať bez presnej definície zločinu agresie. Vzhľadom na prebiehajúcu Studenú vojnu a neochotu Sovietskeho zväzu jednať o vzniku súdu s tak silnou jurisdikciou bolo prijatie štatútu odložené na neurčito.

---

¹⁰ „*Genocide is the denial of the right of existence of entire human groups, as homicide is the denial of the right to live of individual human beings; such denial of the right of existence shocks the conscience of mankind, results in great losses to humanity in form of cultural and other contributions represented by these human groups, and is contrary to moral law and to the spirit and aims of the United Nations.*“; Rezolúcia OSN 96 (I).

¹¹RATNER, Steven R.; ABRAMS, Jason S.: *Accountability for Human Rights Atrocities in International Law*; New York: Oxford University Press, 2001, str. 29-30.

Až zločiny páchané v konfliktoch nástupníckych štátoch Juhoslávie sa stali spúšťacím mechanizmom ďalších prác na štatúte. V roku 1994, berúc za základ návrh štatútu vytvorený Komisiou pre medzinárodné právo, Valné zhromaždenie vytvorilo ďalšiu ad hoc komisiu, ktorá však nesúhlasila s pôvodným návrhom, pretože ten nedefinoval genocídu, ale len prevzal jej definíciu z dohody z roku 1948. Niektorí delegáti chceli definíciu rozšíriť aj o politické a sociálne skupiny, iní predpokladali aplikačné problémy pri zmene textu dohody. Do budúca sa stanovilo, že ak niektoré činy, ktoré by inak boli definované ako genocída, spadajú mimo definíciu, pretože sú spáchané na inej než národnej, etnickej, rasovej alebo náboženskej skupine, môžu byť považované za zločin proti ľudskosti, ak sa jedná o politickú alebo sociálnu skupinu. Po revízii Prípravnou komisiou bol dokument predložený na diplomatickej konferencii v Ríme a 17. júla 1998 aj prijatý.

3. Definícia genocídy

Zločinom genocídy označujeme ktorýkoľvek z taxatívne vymenovaných činov v článku II Dohovoru o zabránení a trestaní zločinu genocídy za predpokladu, že je spáchaný s úmyslom zničiť úplne alebo čiastočne niektorú národnú, etnickú, rasovú alebo náboženskú skupinu ako takú.

Z definície genocídy vyplýva, že o zločin genocídy sa bude jednať len za splnenia týchto podmienok:

- (a) Musí sa jednať o čin úmyselný.
- (b) Tento čin musí byť spáchaný s úmyslom zničiť a to čiastočne alebo úplne skupinu obyvateľstva.
- (c) Musí to byť skupina národnostná, etnická, rasová alebo náboženská.
- (d) Táto skupina musí byť ničená ako taká; t.j. predmetom útoku musí byť skupina, nie jednotlivec. Jednanie musí byť smerované proti spoločnému znaku jednotlivcov obsiahnutých v skupine.

Genocída je smerovaná proti konkrétnej skupine obyvateľstva, proti všetkým jej členom, kombatantom aj nekombatantom, nie len proti civilnému obyvateľstvu. Tiež je zrejmé, že genocída musí mať potenciál, akokoľvek vzdialený, prispieť k úplnému alebo čiastočnému zničeniu cieľovej skupiny; zločiny proti ľudskosti podobnú podmienku nemajú, útoky nemusia smerovať proti skupine, ktorej je obeť členom, čo značí, že zločiny menšej váhy, ako napríklad uväznenie alebo deportácia, skôr naplňajú znaky zločinu proti ľudskosti než genocídy genocídy.¹² Samozrejme môžu existovať rôzne interpretačné postoje a názorové prúdy a napríklad práve spomenutú deportáciu je za určitých okolností označiť aj za zločin genocídy. Zločiny proti ľudskosti majú teda o niečo širšiu definíciu než genocída.

---

¹²METTRAUX, Guénaël: *International Crimes and the ad hoc Tribunals*; New York: Oxford University Press, 2005, str. 330.

Vojnové zločiny taktiež obsahujú širšie spektrum činov, než zločin genocídy. Môže sa napríklad jednať o rabovanie, ničenie kultúrnych pamiatok, ničenie nevynútené vojenskou nevyhnutnosťou alebo použitie určitých zbraní alebo spôsobov boja; teda na spáchanie vojnového zločinu nie je nutné, aby útok smeroval proti obyvateľstvu, alebo ho fyzicky postihol. Na spáchanie vojnového zločinu je taktiež nutné, aby existovala úzka súvislosť medzi jednaním páchatel'a a vojenským konfliktom, zatiaľ čo zločin genocídy môže byť spáchaný ako v čase vojny, tak aj mieru.

3.1. Úmysel

Musí byť jednoznačne preukázané, že páchatel' mal úmysel genocídu spáchať, pretože nie je možné genocídu spáchať nedbalosťou. Musí sa jednať o zvláštny úmysel zničiť chránenú skupinu úplne alebo čiastočne. Podmienka úmyslu je tu nutná na odlišenie od iných zločinov, bez nej nie je možné dané jednanie označiť za genocídu. Taktiež je nutné nezamieňať úmysel a motív, pretože motív nezakladá zločin genocídy, má ale význam pri trestnom stíhaní.

Práve zvláštny úmysel (*dolus specialis*) je zložka jednania, ktorá je z pohľadu definície genocídy najťažšie dokázateľná a často môžu absentovať priame dôkazy na jeho dokázanie. Rozsudok v prípade Akayesu dokonca hovorí, že „*úmysel je psychický faktor, ktorý je náročné, dokonca nemožné dokázať*“¹³. Listinné alebo ústne dôkazy podoprené výpoveďami svedkov, obsahujúce príkazy k cielenému ničeniu jednej z chránených skupín obyvateľstva, samozrejme, umožňujú tento úmysel dokázať. Rasistická alebo extrémistická agenda, prípadne označovanie chránenej skupiny za nepriateľov štátu by boli tiež prípustné (spolu so splnením ďalších znakov) ako dôkaz úmyslu spáchať zločin genocídy.

---

¹³Prosecutor v. Akayesu, ICTR-96-4-T, odstavce 523. (2. september 1998)

V správe Generálneho tajomníka OSN k návrhu dohody sa taktiež píše:

„Samozrejme, ak sú členovia skupiny ľudí umiestnení v koncentračných táboroch, kde sa ročná úmrtnosť pohybuje medzi tridsiatimi a štyridsiatimi percentami, úmysel spáchať genocídu je nespochybniteľný. Môžu ale existovať hraničné prípady, kedy môže byť relatívne vysoká úmrtnosť pripísaná nedostatočnej pozornosti, nedbalosti alebo neľudskosti, čo by, aj napriek vysokej trestuhodnosti, nezakladalo dôkaz úmyslu spáchať genocídu.“¹⁴

Pri posudzovaní prítomnosti alebo absencie úmyslu je nutné, rovnako ako vo vnútroštátnom trestnom práve, vziať do úvahy psychický stav páchatel'a, teda jeho schopnosť rozpoznať protiprávnosť činu a schopnosť ovládať svoje konanie. To sa stalo predmetom diskusií v prípade Jelišić, kedy bol Goran Jelišić, obvinený z genocídy proti moslimskému obyvateľstvu počas vojny v Juhoslávii oslobodený, pretože podľa rozhodnutia súdu vzhľadom na Jelišićovu narcistickú psychickú poruchu sprevádzanú rôznymi výbuchmi násilia v danom období aj mimo neho prokurátor nedokázal bez pochybností preukázať, že Jelišić mal úmysel páchať genocídu. Odvolacia komora súdu s týmto rozhodnutím nesúhlasila, ale nepovažovala z pohľadu právnej istoty obnovenie procesu za správne a jeho oslobodenie potvrdila.

Medzinárodný trestný tribunál pre bývalú Juhosláviu bol tiež veľmi zdržanlivý k odsudzovaniu nižšie postavených strojcov genocídy. Vychádzal z predpokladu, že napriek tomu, že mohli vedieť o úmysle spáchať genocídu tak ako im to bolo prikazované od nadriadených, sami si nevytvorili žiaden špecifický úmysel genocídu spáchať a mali by byť považovaní len za spolupáchateľov.

---

¹⁴ „Obviously, if members of a group of human beings are placed in concentration camps where the annual death rate is thirty per cent to forty per cent, the intention to commit genocide is unquestionable. There may be borderline cases where a relatively high death rate might be ascribed to lack of attention, negligence or inhumanity, which, though highly reprehensible, would not constitute evidence of intention to commit genocide.; Secretarial draft E/447, vid'. ABTAHI, Hirad; WEBB, Philippa: The Genocide Convention: The Travaux Préparatoires; Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2008, str. 233.

3.2. Zničiť

Zničením sa v definícii genocídy v Dohovore o zabránení a trestaní zločinu genocídia myslí zničenie fyzické, zamerané proti jednotlivcom tvoriacim jednu z chránených skupín. Nejedná sa o snahu páchatel'a odstrániť rysy skupiny, proti ktorej jedná, teda nejde o odstránenie, napríklad, náboženstva z radov skupiny, ale o fyzickú likvidáciu jej členov.

K samotnému zničeniu skupiny alebo jej časti pritom vôbec nemusí dôjsť, musí sa jednať o úmysel, zámer ju zničiť. Útočník nemusí mať úmysel zničiť jednu alebo viaceré z chránených skupín globálne, stačí, že jedná s úmyslom zničiť užšie geograficky alokovanú skupinu alebo jej časť.

„Akty alebo opatrenia prijaté proti členom konkrétnej skupiny, ktoré pôvodne nemuseli mať podobu genocídy, ako napríklad prijatie norimberských zákonov proti židom, môžu byť neskôr považované za súčasť genocídnej snahy, ako sa približujú k úplnému zničeniu danej skupiny.“¹⁵

3.3. Úplne alebo čiastočne

Dikcia definície zločinu genocídy vyžaduje úmysel zničiť jednu z chránených skupín a to úplne alebo čiastočne. Pod pojmom čiastočne treba chápať bližšie územne vymedzenú časť skupiny. To znamená, že útočník nemusí mať záujem zničiť všetkých členov danej skupiny, ale napríklad len členov v určitom štáte alebo zemepisnej oblasti.

To sa dá ilustrovať na prípade Krstić, kedy sa generál Krstić podieľal na masakre v Srebrenici, kde prišlo o život približne osem tisíc bosenských moslimov. Krstić tu nechal zmasakrovať členov chránenej skupiny na oblasti podliehajúcej jeho vojenskému veleniu, čo sa pri naplnení ostatných znakov dá označiť za genocídu.

Vo vyššie spomenutom prípade Krstić obhajoba argumentovala, že populácia Srebrenice sa nedá považovať za významnú časť chránenej skupiny s porovnaním s

---

¹⁵METTRAUX, Guénaël: International Crimes and the ad hoc Tribunals; New York: Oxford University Press, 2005, str. 217.

celkovou moslimskou populáciou Bosny.¹⁶ Odvolacia komora súdu však bola toho názoru, že Srebrenica bola zo strategického hľadiska prekážkou „etnicky čistého“ bosensko-srbského štátu a jej územie bolo jediné v tej dobe ovládané Srbmi, čo robí fyzickú likvidáciu obyvateľstva mimo toto územie nemožnou. Generál Krstić sa tu tiež odvolával na fakt, že zavraždení boli len muži; ženy, deti a osoby vyššieho veku boli presunuté do mesta Kladanj. Súd zamietol aj tento argument, jednak preto, že sa podľa jeho názoru mohlo jednať o selektívnu genocídu a tiež preto, lebo vyvraždením mužov sa nemohla srebrenická populácia znova rozvinúť a úmysel zničiť časť tejto skupiny je nespochybniteľný:

„Viacere zdroje potvrdzujú, že úmysel vyhladiť skupinu na vymedzenej zemepisnej ploche ako región krajiny alebo dokonca aj municipality môže byť charakterizovaný ako genocída.“¹⁷

Treba však vziať do úvahy to, že táto skupina ľudí musí byť z pohľadu počtu významná, spojená spoločnou históriou alebo zemepisným umiestnením, nemôže sa teda jednať o náhodný zhuk ľudí, nachádzajúci sa na určitom území. Skupina musí byť chránená Dohovorom o zabránení a trestaní zločinu genocídy a je úlohou súdu zistiť, aká veľká je táto skupina globálne a či je počet obetí, povedzme z menšieho izolovaného územia, dostatočne významný k celkovému počtu členov tejto skupiny a teda ustanoviť, či sa skutočne jedná o chránenú skupinu, tak ako ju popisuje definícia.

Na spáchanie zločinu genocídy nemusí byť nutná ani jedna obeť útoku, ani to, že prokurátor nevie stanoviť presný počet ľudí postihnutých útokom. Je však zrejmé, že väčší počet ľudských obetí naznačuje, že existoval úmysel zničiť chránenú skupinu alebo jej časť. Vždy musia byť posúdené okolnosti sprevádzajúce fyzickú likvidáciu skupiny.

Z rozsudku Krstić je zrejmé, že spojenie „zničiť úplne alebo čiastočne“ sa vzťahuje na genocídny úmysel, nie na faktické zabíjanie. Súd tu nesúhlasil s argumentáciou obhajoby, ktorá namietala, že je podľa nej v súlade s návrhmi dohovoru, že slovné spojenie „zničiť čiastočne“ sa vzťahuje na činy spáchané, nie na úmysel k nim

---

¹⁶Prosecutor v. Krstić, IT-98-33-T, odstavce 593. (2. august 2001)

¹⁷„Several other sources confirm that the intent to eradicate a group within a limited geographical area such as the region of a country or even a municipality may be characterised as genocide.“; Prosecutor v. Krstić, IT-98-33-T, odstavce 589. (2. august 2001)

vedúci. Tento úmysel sa podľa obhajoby má vzťahovať na zničenie chránenej skupiny ako celku.

Súd však argumentoval inak:

„V Dohovore sa termín „úplne alebo čiastočne“ vzťahuje na úmysel, čo je v protiklade s faktickým ničéním. A je proti zásadám interpretácie meniť obvyklý význam termínov v Dohovore odbočením na prípravné práce, ktoré neobsahovali jasnosť termínov konečného dokumentu. Súd z toho vyvodzuje, že akýkoľvek čin spáchaný s úmyslom zničiť skupinu úplne alebo čiastočne, ukladá zodpovednosť za genocídu podľa tohto Dohovoru.“¹⁸

Taktiež v prípade Prokurátor v. Radovan Karadžić a Ratko Mladić je vysvetlené, že páchatel' genocídy musí mať úmysel chránenú skupinu zničiť čiastočne alebo úplne, bez ohľadu na úspešnosť svojho pokusu.

„Podľa tejto definície je genocída definovaná tak, že páchatel' musí vyvíjať činnosť vedúcu k zničeniu skupiny čiastočne alebo v celku so zvýšeným kriminálnym úmyslom. Nie je nutné zistiť, do akej miery bola skupina zničená, aby sa dalo usúdiť, že sa odohrala genocída. Stačí, že jeden z aktov vymenovaný v definícii bol spáchaný so špecifickým úmyslom.“¹⁹

---

¹⁸ „Under the Convention, the term „in whole or in part“ refers to the intent, as opposed to the actual destruction, and it would run contrary to the rules of interpretation to alter the ordinary meaning of the terms used in the Convention by recourse to the preparatory work which lacks clarity on the issue. The Trial Chamber concludes that any act committed with the intent to destroy a part of the group, as such, constitutes an act of genocide within the meaning of the Convention.“; Prosecutor v. Krstić, IT-98-33-T, odstavec 584. (2. august 2001)

¹⁹ „According to this definition, genocide requests that acts be perpetrated against a group with an aggravated criminal intent, namely, that of destroying group in whole or in part. The degree to which the group was destroyed in whole or in part is not necessary to conclude that genocide has occurred. That one of the acts enumerated in the definition was perpetrated with a specific intent suffices.“; Prosecutor v. Karadžić, Mladić, IT-95-5-R61, IT-95-18-R61, odstavec 92. (11. júl 1996)

3.4. Národnostná, etnická, rasová alebo náboženská skupina

Za zločin genocídy sa považuje útok vedený proti jeden zo štyroch, taxatívne vymenovaných chránených skupín – národnostnej, etnickej, rasovej alebo náboženskej. Niekedy však môže byť problematické určiť, čo konštituuje členstvo v niektorej z týchto skupín.

Existujú dva prístupy, ako skupinu definovať²⁰:

- Objektívne – existuje skupina indivíduí, ktorá môže byť identifikovaná podľa spoločných národnostných, etnických, rasových alebo náboženských prvkov. To znamená, že podobná skupina nemôže byť za skupinu považovaná len z pohľadu útočníka.
- Subjektívne – skupina nemusí mať presne určené kritériá členstva, skôr sa jedná o spoločné vnímanie prvkov skupiny zo strany jej členov, útočník môže byť preto v omyle, že sa jedná alebo nejedná o člena určitej skupiny.

Pri národnostnej skupine máme na mysli skupinu ľudí, ktorí zdieľajú právne puto prostredníctvom spoločného občianstva, ktoré je spojené so vzájomnými právami a povinnosťami. Otázkou je, či môžeme považovať všetko obyvateľstvo s rovnakým štátnym občianstvom za národnostnú skupinu a ignorovať subjektívne sebaurčenie, ktoré poskytuje národnosť. Autor textu je toho názoru, že hoci by sa dal útok proti skupine spojenej občianstvom subsumovať pod skupinu národnostnú, správnejšie by bolo ich oddeliť, pretože obyvateľstvo štátu v dnešnej dobe nebýva homogénne ani v jednom aspekte definície, teda občania majú rôzne vierovyznania, líšia sa v rasách aj etnikách a cítia príslušnosť k rôznym národnostiam.

Etnická skupina je príznačná tým, že jej členovia zdieľajú jazyk a kultúru. Ako príklad si môžeme vziať Rwandu, kde sa nachádzajú Tutsiovia a Hutuovia. Tieto dva kmene sa navzájom považujú za etnicky odlišné a práve ich odlišnosť mala byť dôvodom genocídy v roku 1994. Členovia týchto dvoch skupín sa však nijak fyzicky nelíšia, dlhodobo žijú na rovnakom území, majú rovnaký jazyk, náboženstvo, rasu aj kultúru. Rozdiel medzi týmito dvoma skupinami nespočíva v etnických, náboženských

---

²⁰METTRAUX, Guénaël: *International Crimes and the ad hoc Tribunals*; New York: Oxford University Press, 2005, 223-224.

ani rasových rozdieloch, má len určit' osobný pôvod. Do roku 1931, kedy im Belgičania poskytli identifikačné preukazy, sa fakticky ani nijak medzi sebou nerozlišovali.

Genocída v Rwande by tak vôbec nemusela byť považovaná za genocídu, pretože prebiehalo len vyhladzovanie jednej chránenej skupiny samej sebou. Za genocídu sa dá označiť len v tom prípade, že upravíme interpretáciu pojmu „skupina“, ako to bolo judikované v prípade Akayesu. Tribunál tu chápal členstvo v skupine tak, že členom sa môže stať niekto len vtedy, ak sa subjektívne za člena považuje a ostatnými členmi skupiny je tiež vnímaný ako jeden z nich. Z tohto pohľadu môžeme definíciu genocídy rozšíriť aj na iné než uvedené skupiny – môžeme k nim zaradiť napríklad aj skupiny politické, prípadne skupiny triedne, ako ich rozlišuje trestný zákon Českej republiky.²¹

Niektoré rozhodnutia ad hoc tribunálov vznikli na negatívnom vymedzení skupiny, ako v prípade Stakić. Stakić sa nezameriaval na žiadnu z konkrétnych chránených skupín, za nepriateľa považoval každého, kto nebol Srb.

„Vzhľadom na to, že negatívne vymedzená skupina nemá špecifickú charakteristiku, definovanie pojmu skupina negatívne by bolo v rozpore s úmyslom navrhovateľov Dohovoru o zabránení a trestaní zločinu genocídy. Rozhovory v Šiestej komisii kedy sa uvažovalo o zavedení pojmu „kultúrna genocída“, nepredpokladali negatívne vymedzenie skupín. Podporovatelia zavedenia tohto pojmu argumentovali, že skupina môže byť potláčaná ničením jej špecifických vlastností, ako aj fyzicky likvidovaná. Oponenti tohto konceptu považovali definíciu za príliš vágnu a kládli dôraz na fyzickú likvidáciu skupín. Len fakt, že bola týmto smerom vedená diskusia svedčí o tom, že navrhovatelia Dohovoru chápali skupiny ako entity rozlišiteľnými vlastnosťami. Ako bolo povedané, na rozdiel od pozitívne definovanej skupiny, negatívne definovaná skupina nemá žiadne špeciálne charakteristiky, ktoré by mohli byť zničené.“²²

---

²¹§400, odst. (1) zákona č. 40/2009 Sb.

²²„Given that negatively defined groups lack specific characteristics, defining groups by reference to a negative would run counter to the intent of the Genocide Convention's drafters. Debates within the Sixth Committee whether „cultural genocide“ should be proscribed also shows that Committee members did not envision the negative definition of target groups. The mere fact that it was considered, however, shows that the Convention's drafters viewed target groups as groups with specific distinguishing characteristics. As previously explained, unlike positively defined groups, negatively defined groups have no unique distinguishing characteristics that could be destroyed.“; Prosecutor v. Stakić, IT-97-24-A, odstavce 22-23. (22. marec 2006)

Takéto obídenie dikcie Dohovoru však nie je úplne najvhodnejšie, pretože môže obvinená strana namietat', že je súdená za genocídu len preto, že sa jeho obeť cíti ako člen bližšie nešpecifikovanej skupiny. Ad hoc tribunály považujú za základ definíciu v Dohovore, pretože subjektívna definícia nie je dostačujúca k tomu, aby určila existenciu poškodennej skupiny.²³

Rasová identita členov skupiny tiež nie je určovaná individuálne, ale skôr základnými rozdielmi od iných rás, teda farbou kože, telesnou stavbou a podobne.

Príslušnosť k náboženskej skupine je ľahko zistiteľná, teda rovnaké náboženstvo, jeho označenie a spôsoby uctievania. Je však otázne, či by sa dali osoby bez náboženského vyznania považovať za jednu skupinu a či sú chránené Dohovorom rovnako ako náboženské skupiny.

3.5. Ako taká

Zničenie skupiny „ako takej“ je doplnková podmienka zločinu genocídy k tomu, že útočník musí mať úmysel zničiť skupinu čiastočne alebo úplne. Útok je pri genocíde dvojaký – zasahuje síce bezprostredne jednotlivca, ale len pre jeho členstvo v jednej z chránených skupín.

Útočník pri svojom jednaní prejavuje úmysel zničiť skupinu, ku ktorej jednotlivec patrí, ale jeho zabitie alebo zlé zaobchádzanie s ním nemusí mať na skupinu ako celok; stačí ak je to úmysel útočníka. Ten teda pri svojom útoku nehľadá na spôsobenie ujmy konkrétnym zástupcom danej skupiny, ale na poškodenie skupiny samej. Útok však nesmie byť putatívny a obeť musí skutočne patriť k danej skupine, aby sa čin dal posúdiť ako genocída.

Genocída sa odlišuje od prostého sériového vraždenia príslušníkov nejakej skupiny práve svojou náhodnosťou. Vraždenie sa prelína s nečakanými prejavmi zľutovania, či už z dobrej vôle alebo z vidiny osobného prospechu. Odvolacia komora

---

²³BANTEKAS, Ilias: International Criminal Law; Hart Publishing; 2010, str. 215.

Medzinárodného trestného tribunálu pre bývalú Juhosláviu v prípade Krstić judikovala genocída nebýva dokonale systematická a to, že Jelišić nezmasakroval v Srebrenici aj ženy a deti neznamená, že nechcel zničiť skupinu „ako takú“. (viď kapitola 3.3.)

4. Činy genocídy uvedené v Dohovore o zabránění a trestání zločinu genocídy

Dohovor o zabránění a trestání zločinu genocídy doplňa všeobecnú definíciu genocídy piatimi skutkovými podstatami v článku II:

- (a) Zabitie príslušníkov skupiny
- (b) Spôsobenie ťažkej ujmy na telesnom alebo duševnom zdraví príslušníkov tejto skupiny
- (c) Úmyselné uvedenie tejto skupiny do takých životných podmienok, ktoré majú privodiť jej úplné alebo čiastočné fyzické zničenie
- (d) Zavedenie opatrení smerujúcich k tomu, aby sa v tejto skupine bránilo rodeniu detí
- (e) Násilné prevádzanie detí z tejto skupiny do inej skupiny

Pri dokazovaní spáchania činu genocídy podľa písmen (a), (b) a (e) je nutný dôkaz výsledku, pre činy podľa písmen (c) a (d) je nutný zvláštny úmysel. Aj tam, kde je nutný dôkaz výsledku a výsledok je prvkom deliktu, je však stíhanie možné napriek tomu, že nemôže byť dokázaný žiaden výsledok. Taxatívne vymenované činy v článku II môžu byť všetky spáchané komisívne aj omisívne.

4.1. Zabitie príslušníkov skupiny

Termín zabitie v tejto skutkovej podstate (anglicky „killing“) je nutné chápať skôr vo význame anglického slova „murder“, teda ako vedomé alebo úmyselné zabitie, resp. vražda.²⁴ Komora Medzinárodného trestného tribunálu pre Rwandu v prípade Akayesu považovala práve použitie slova „killing“ za veľmi všeobecné, keďže môže zahŕňať vraždu alebo zabitie. Za vhodnejší považovala francúzsky pojem „meurtre“.²⁵ Následne popísala dva materiálne prvky tejto skutkovej podstaty. Obeť musí byť mŕtva

---

²⁴CASSESE, Antonio: International Criminal Law; New York: Oxford University Press, 2008, str. 133.

²⁵Prosecutor v. Akayesu, ICTR-96-4-T, odstavce 500. (2. september 1998)

následkom nezákonného a úmyselného konania alebo nekonania obvineného alebo jeho podriadeného.

Môže byť otázne, aký musí byť počet obetí na to, aby bolo možné konanie chápať ako akt genocídy. Gramatickým výkladom by sme mohli usudzovať, že by sa malo jednať minimálne o dvoch členov skupiny, nie je to však tak. Výsledkom neformálnej diskusie na stretnutí pracovnej skupiny bola zhoda na tom, že napriek tomu, že aj anglická verzia definície hovorí v množnom čísle („killing members of the group“), na naplnenie tejto skutkovej podstaty stačí usmrtenie aj jedného príslušníka skupiny. Nejedná sa to vyslovene o kvantitatívnu požiadavku, ale o zvláštny úmysel spáchať genocídu ako je popísaná v základnej definícii.²⁶ Mohlo by sa totiž jednať aj o prípad, kedy mal páchatel' zvláštny záujem genocídu na chránenej skupine spáchať, ale po prvej vražde mu v pokračovaní zabránilo zadržanie alebo iná prekážka.

V prípade Akayesu sa tribunál taktiež zaoberal otázkou, či usmrtenie osoby, ktorá nie je členom skupiny v kontexte vykonávania genocídy môže byť považované za jej akt. Tribunál bol presvedčený o prítomnosti a súčinnosti Jeana-Paula Akayesu pri usmrtení obete V, ale keďže táto obeť bola Hutu a nie Tutsi, tribunál usúdil, že sa v tomto konkrétnom prípade o akt genocídy nemôže jednať.²⁷

Publikácia Medzinárodného trestného súdu Prvky zločinov uvádza, že slovo „zabit“ je zameniteľné za slovo „spôsobiť smrť“, čím sa odkláňa od toho, ako tento pojem vníma Medzinárodný trestný tribunál pre Rwandu.²⁸

---

²⁶Dohovor o zabránení a trestaní zločinu genocídiá, 1948.

²⁷Prosecutor v. Akayesu, ICTR-96-4-T, odstavce 712. (2. september 1998)

²⁸Elements of Crimes, Medzinárodný trestný súd, 2011, str. 2.

4.2. Spôsobenie ťažkej ujmy na telesnom alebo duševnom zdraví príslušníkov tejto skupiny

Pri formulovaní tejto skutkovej podstaty sa medzi návrhmi jednotlivých krajín ťažko hľadala zhoda kvôli rozdielom v chápaní ujmy na duševnom zdraví a dodnes táto definícia vyvoláva interpretačné problémy. Návrh Sekretariátu OSN obsahoval ako trestný čin „zohavenie a biologické pokusy vykonávané inak než s úmyslom výkonu liečby“. Po prvýkrát sa táto definícia objavila na stretnutí ad hoc výboru a bola založená na francúzskom návrhu, ktorý túto skutkovú podstatu pôvodne popisoval ako „akýkoľvek čin smerovaný proti telesnej integrite príslušníkov skupiny“. Iné návrhy sa líšili len zmenou formulácie, napríklad sovietsky návrh popisoval „spôsobenie telesného zranenia alebo vykonávanie biologických pokusov“. Čo sa týka interpretácie tejto časti definície, nevznikali medzi navrhujúcimi stranami v zásade žiadne spory.

Inak to bolo s chápaním ujmy na duševnom zdraví. Čínsky návrh totiž hovoril o narušení fyzického alebo duševného zdravia príslušníkov skupiny a trval na uvedení podávania drog ako na metóde vykonávania genocídy. Čínska strana to vysvetľovala na príklade toho, že medzi zločiny páchané Japonskom na čínskom obyvateľstve pred a počas druhej svetovej vojny patrí aj podporovanie užívania narkotík čínskym obyvateľstvom. Tento návrh však prijatý nebol, namiesto neho sa presadil návrh Indie, ktorá vložila do už existujúcej definície slová „alebo duševnom“.

V rozsudku v prípade Eichmann uviedol obvodný súd Jeruzalemu, že vážna telesná alebo duševná ujma môže byť na členoch skupiny spôsobená „*zotročením, vyhladovaním, deportáciou a perzekúciou [...] a ich uväznením v ghettách, tranzitných a koncentračných táboroch, v podmienkach vytvorených na to, aby spôsobovali ich poníženie, odopieraním ich práv ako ľudských bytostí, ich utláčaní a spôsobovaní neľudského utrpenia a mučenia*“²⁹.

---

²⁹ „*In the Adolf Eichmann case who was convicted of crimes against the Jewish people, genocide under another legal definition, the District Court of Jerusalem stated in its judgement of 12 December 1961, that serious bodily or mental harm of the members of the group can be caused „by the enslavement, starvation, deportation and persecution [...] and by their detention in ghettos, transit camps and concentration camps in conditions which were designed to cause their degradation, deprivation of their rights as human beings, and to suppress them and cause them inhumane suffering and torture*“.

Prosecutor v. Akayesu, ICTR-96-4-T, odstavec 503. (2. september 1998)

Jedna z komôr rwandského tribunálu tento čin definovala ako „*ujmu vážne zasahujúcu zdravie, spôsobujúcu znetvorenie alebo akékoľvek vážne zranenie vonkajších, vnútorných orgánov a zmyslov*“³⁰.

Komisia pre medzinárodné právo vo svojom komentári uviedla, že „*ujma na telesnom alebo duševnom zdraví musí byť tak závažnej povahy, aby hrozila jej úplným alebo čiastočným zničením*“³¹.

Rwandský tribunál dospel k názoru, že spôsobenie vážnej ujmy, či už psychickej alebo fyzickej, nemusí byť trvalej a nenapraviteľnej povahy³². Prípravný výbor Medzinárodného trestného súdu označil duševnú ujmu ako viac než malé alebo dočasné poškodenie duševných schopností, čo schválil aj Medzinárodný trestný tribunál pre Rwandu.

V prípade Akayesu považoval sexuálne násilie a znásilnenie za činy spadajúce pod túto skutkovú podstatu, k čomu našiel podporu v Prípravnom výbore Medzinárodného trestného súdu, ktorý bol názoru, že vážna telesná alebo duševná ujma sa môže vzťahovať na „*mučenie, znásilnenie, sexuálne násilie alebo neľudské a ponižujúce zaobchádzanie [...] znásilnenie a sexuálne násilie môže zakladať genocídu rovnako ako ktorýkoľvek iný čin, ak sú splnenie podmienky dané v definícii*.“³³.

Záber tejto skutkovej podstaty by mal byť posudzovaný podľa konkrétneho prípadu a ad hoc tribunály sem zahrnuli okrem iného vyššie spomenuté znásilnenie a sexuálne násilie, mučenie alebo perzekúciu.

---

³⁰ „*This phrase can be construed to mean harm that seriously injures the health, causes disfigurement, or causes any serious injury to the external, internal organs and senses.*“; Prosecutor v. Kayishema, Ruzindana, ICTR-95-1-T, odstavec 109. (21. máj 1999)

³¹Code of Crimes Against the Peace and Security of Mankind, dok. A/51/332, 1996, str. 126.

³² „*Causing serious bodily or mental harm to members of the group does not necessarily mean that the harm is permanent and irremediable.*“; Prosecutor v. Akayesu, ICTR-96-4-T, odstavec 502. (2. september 1998)

³³ Discussion Paper Proposed by the Co-ordinator, Suggested Comments Relating to the Crime of Genocide“, Dokument OSN PCNICC/1999/WGEC/RT.3.

4.3. Úmyselné uvedenie tejto skupiny do takých životných podmienok, ktoré majú privodiť jej úplné alebo čiastočné fyzické zničenie

Ad hoc tribunály popisujú túto skutkovú podstatu ako spôsob vykonávania genocídy, kedy útočník nezabíja členov skupiny bezprostredne, ale vytvára podmienky, ktorými chce docieľiť ich fyzické zničenie, respektíve odmieta členom skupiny životné podmienky užívané ostatným obyvateľstvom. Môže sa jednať o systematické vyhánanie z domovov, poskytovanie zdravotnej starostlivosti pod minimálnym štandardom alebo obmedzovanie na potrave, prípadne poskytovanie potravy len na holé prežitie.³⁴

Spektrum činov, ktoré môžeme subsumovať pod toto ustanovenie je veľmi široké. Návrh Sekretariátu OSN predstavil dve ustanovenia: vystavenie životným podmienkam, ktoré kvôli nedostatku vhodného ubytovania, odevu, jedla, hygieny, zdravotnej starostlivosti alebo nadmernej práce a fyzického vyčerpania, môžu viesť k smrti členov skupiny a zbavovanie všetkých spôsobov obživy zabavením majetku, rabovaním, skrátením práce, odopieraním bývania a zásob, ktoré sú inak prístupné ostatnému obyvateľstvu v danej oblasti.³⁵

Môže vyvolávať pochybnosti, že medzi činy genocídy bola zahrnutá aj deportácia. Ak nie je sprevádzaná inými činmi, ktoré sa dajú za genocídne bez pochyb označiť, nemusela by byť samotná za genocídnu teoreticky považovaná. V definícii genocídy sa hovorí o tom, že spôsobená ujma musí hroziť zničením skupiny úplne alebo čiastočne. To znamená, že činy páchatel'a musia mať potenciál prispieť k zničeniu skupiny. Samozrejme, ako vyplýva zo základnej definície, k žiadnemu zničeniu nemusí dôjsť, postačuje páchatel'ov úmysel zničenie skupiny úplne alebo čiastočne privodiť. O deportácii ako čine genocídy sa dá uvažovať len v prípade deportácie skupiny do prírodných podmienok nevhodných alebo nebezpečných pre život.

---

³⁴ „The Chamber holds that the means of deliberately inflicting on the group conditions of life calculated to bring about its physical destruction, in whole or in part, include subjecting a group of people to a subsistence diet, systematic expulsion from their homes and deprivation of essential medical supplies below a minimum vital standard.“; Rozsudok Rutaganda, ICTR-96-3-T, odstavce 52.

³⁵Dokument OSN E/623.

4.4. Zavedenie opatrení smerujúcich k tomu, aby sa v tejto skupine bránilo rodeniu detí

Návrh Sekretariátu OSN obsahoval pri tomto bode, ktorý sám nazval ako „zakazovanie pôrodov“, tri kategórie – sterilizáciu a nútené potraty, segregáciu pohlaví a prekážky v manželstve. Čínsky návrh pre ad hoc komisiu odstránil všetky referencie na biologickú genocídu, čo sa týka obmedzovania alebo zakazovania pôrodov. Ad hoc komisia prijala ďalší paragraf navrhnutý Libanomom, ktorý tieto skutky popisoval ako „každý čin alebo opatrenie vytvorené na zabránenie pôrodov v rámci skupiny“. Až Šiesty výbor prijala skutkovú podstatu v dnešnom znení.

Problémy s touto formuláciou sa ukázali pred rwandským tribunálom, kde sa prípady znásilnenia, bezpochyby spadajúce pod písmeno (b) článku II Dohovoru, dali interpretovať aj ako spôsob obmedzovania pôrodov v danej skupine.

„V patriarchálnych spoločnostiach, kde je členstvo v skupine závislé na identite otca; príkladom opatrenia na zabránenie rodenia detí je prípad, kedy je počas znásilnenia žena zo danej skupiny nedobrovoľne oplodnená mužom z inej skupiny, so zámerom aby porodila dieťa, ktoré v konečnom dôsledku nebude patriť do jej skupiny. Ďalej súd pripomína, že spôsoby na predchádzanie pôrodom v rámci skupiny môžu byť fyzické, ale tiež psychické. Napríklad, znásilnenie môže byť spôsob na predchádzanie pôrodom v prípade, kedy znásilnená osoba následne odmieta porodiť, rovnakým spôsobom môžu byť členovia skupiny vedení prostredníctvom vyhrážok alebo fyzickým zranením, aby neplodili deti.“³⁶

---

³⁶ „In patriarchal societies, where membership of a group is determined by the identity of the father, an example of a measure intended to prevent births within a group is the case where, during rape, a woman of the said group is deliberately impregnated by a man of another group, with the intent to have her give birth to a child who will consequently not belong to its mother's group. Furthermore, the Chamber notes that measures intended to prevent births within the group may be physical, but can also be mental. For instance, rape can be a measure intended to prevent births when the person raped refuses subsequently to procreate, in the same way that members of a group can be led, through threats or trauma, not to procreate.“; Prosecutor v. Akayesu, ICTR-96-4-T, odstavec 507-508. (2. september 1998)

Rozhodnutie v prípade Rutaganda medzi opatrenia smerujúce k obmedzovaniu rodenia detí v skupine podľa článku 2, odst. 2, písm. d) Štatútu tribunálu zahŕňa aj pohlavné zohavenie, nútené sterilizácie a rôzne formy antikoncepcie, nútené oddeľovanie mužov a žien a zákaz manželstiev. Zdôrazňuje, že spôsoby obmedzenia pôrodnosti môžu mať fyzický ako aj psychický charakter.³⁷

4.5. Násilné prevádzanie detí z tejto skupiny do inej skupiny

Do Dohovoru sa tento bod zaradil ako úplne posledný napriek tomu, že štáty pôvodne nechceli upraviť kultúrnu genocídu. Návrh tejto skutkovej podstaty bol pôvodne Výborom pre medzinárodné právo považovaný za biologickú genocídu, Sekretariátom OSN naopak za kultúrnu. Paragraf následne zmizol z návrhu ad hoc komisie a potom, čo sa na šiestom výbore definitívne zamietla úprava kultúrnej genocídy, navrhlo Grécko pridať skutkovú podstatu v dnešnom znení, pretože štáty neprotestovali proti výrazu „násilné prevádzanie“.

Toto ustanovenie nehovorí nič o násilnom prevádzaní dospelých osôb, rozdeľovanie rodín sa dá ale subsumovať pod článok II, písmeno (c) Dohovoru o zabránení a trestaní zločinu genocídy.

Ustanovenie hovorí o deťoch, za ktoré môžeme podľa Dohody o právach dieťaťa považovať osoby do osemnásteho roku života. Zmysel tohto ustanovenia môžeme hľadať skôr v tom, že by sa malo jednať o deti čo najnižšieho veku, pretože podľa definície genocídy sa má jednať o zničenie chránenej skupiny úplne alebo čiastočne a to je možné vykonať jedine tak, že sú deti pričlenené k inej skupine používaním iného jazyka, vyznávaním iného náboženstva a kultúry, čo nahradí ich príslušnosť k pôvodnej skupine. Staršie deti môžu byť menej náchylné svoju kultúrnu identitu takto zmeniť.

---

³⁷ „For the purposes of interpreting Article 2(2)(d) of the Statute, the Chamber holds that the words „measures intended to prevent births within the group“ should be construed as including sexual mutilation, enforced sterilization, forced birth control, forced separation of males and females, and prohibition of marriages. The Chamber notes that measures intended to prevent births within the group may be not only physical, but also mental.“; Prosecutor v. Rutaganda, ICTR-96-3-T, odstavec 53. (6. december 1999)

Problémom nie je iba samotné násilné prevádzanie, ale aj psychická a emočná ujma spôsobená prechodom k inej skupine ako judikoval súd v prípade Akayesu napriek tomu, že Jean-Paul Akayesu nebol z tohto zločinu obžalovaný a neexistuje dôkaz predložený pred či už tribunál rwandský alebo tribunál pre bývalú Juhosláviu, že toto násilné prevádzanie detí z jednej skupiny do druhej sa stalo v Juhoslávii alebo vo Rwande v dobe pre nás relevantnej.³⁸

---

³⁸METTRAUX, Guénaël: *International Crimes and the ad hoc Tribunals*; New York: Oxford University Press, 2005, str. 243.

5. Činy trestané ako genocída podľa článku III Dohovoru o zabránení a trestaní zločinu genocídy

Dohovor o zabránení a trestaní zločinu genocídy popisuje ďalšie skutky trestané ako zločin genocídy. Jedná sa o spolčenie na spáchanie zločinu genocídy, priame a verejné podnecovanie k zločinu genocídy, pokus spáchať zločin genocídy a účasť na zločine genocídy.

5.1. Spolčenie na spáchanie zločinu genocídy

V otázke spolčenia (anglicky „conspiracy“) existuje medzi angloamerickým a kontinentálnym právom základný rozdiel. Pre francúzske právo je to úplne cudzí termín. Zástupca USA vysvetlil pojem ako spolčenie dvoch alebo viacerých osôb za účelom spáchania trestného činu, pričom nezáleží na tom, či bol nakoniec trestný čin dokonaný alebo nie. Zástupca Venezuely porovnal anglické slovo „conspiracy“ so španielskym „conspiration“, čo znamená konšpiráciu voči vláde, pričom lepší výraz by bol „asociación“.³⁹

Prirodzene, bol problém nájsť medzi štátmi zhodu v definícii spolčenia. Návrh Sekretariátu OSN hovoril, že stačí samotný akt spolčenia, žiadna prípravná fáza nemusí nasledovať, čím sa priklonil k angloamerickému právu. Americký návrh bol v podstate identický a ruský sa zas prikláňal ku kontinentálnemu právu a tvrdil, že spolčenie na spáchanie genocídy sa nemôže trestať bez toho, aby sa genocída fakticky odohrala. Ad hoc komisia nakoniec adoptovala upravený čínsky návrh, ktorý neuprednostňoval ani jeden zo spomenutých prístupov.

Spolčenie je súčasťou prípravy k spáchaniu trestného činu. Dohoda samotná, majúca viesť k spáchaniu genocídy postačuje k trestnému stíhaniu účastníkov. Práve závažnosť činu genocídy postačuje ku kriminalizovaniu spolčenia v medzinárodnom práve. Spolčenie však treba chápať nielen pod dohodu účastníkov o spáchaní genocídy, ale hlavne pod dohodou na spáchaní činu. Obvinení však nebývajú výhradne za spolčenie na spáchanie zločinu genocídy ak žiadne činy genocídy nenastali. Tribunály v

---

³⁹Prosecutor v. Musema, ICTR-96-13-A, odstavec 187. (27. január 2000)

prípadoch spolčenia spájajú toto obvinenie s obvinením zo spáchania činov obsiahnutých v článku II Dohovoru o zabránení a trestaní činov genocídiá.

5.2. Priame a verejné podnecovanie na spáchanie genocídy

Priame a verejné podnecovanie na spáchanie genocídy bolo v návrhu Sekretariátu OSN definované pomerne široko. Malo sa jednať o úspešný či neúspešný čin podnecovania, spáchaný či už plánovaným jednaním so snahou podnecovať ostatných k spáchaniu genocídy, ale aj o prejavenie osobného názoru alebo postoja, ktorý by mal schopnosť adresátov k spáchaniu genocídy podnecovať. S týmto návrhom nesúhlasili Spojené štáty, ktoré uprednostňovali slobodu slova pred postihovaním prejavov, ktoré nepredstavujú bezprostrednú hrozbu. Návrh Sovietskeho zväzu naopak radikalizoval návrh Sekretariátu a navrhoval trestať „zločiny nenávisťi“ ako prípravu na spáchanie zločinu genocídy. Čínsky návrh považoval podnecovanie za prípravu k trestnému činu a skutková podstata podnecovania sa spojila do jednej spolu so spolčením a pokusom spáchať zločin genocídy. Do návrhu boli pridané slová „verejne alebo v súkromí“ na návrh Venezuely. Definíciou, čo sa považuje za verejný a čo za súkromný prejav, sa Komisia nezaoberala.

Spojené štáty naopak podnecovanie za prípravu k trestnému činu nepovažovali, popisovali ho ako „príliš vzdialené“ od samotného zločinu genocídy a obávali sa obmedzenia slobody tlače.

„Ak by bolo uznané, že podnecovanie je činom genocídy, ktorýkoľvek novinový článok kritizujúci napr. politickú skupinu, alebo navrhujúci určité opatrenie proti takejto skupine v záujme verejného blaha by mohol umožniť niektorým štátom tvrdiť, že vláda, ktorá dovolila zverejnenie takéhoto článku, sa dopustila zločinu genocídy; takýto článok predsa nemusí byť ničím viac než využitím práva tlače.“⁴⁰

Poľsko argumentovalo dôležitosťou prevencie genocídy, nielen jej trestania a obávalo sa beztrestného podnecovania genocídy príliš širokou slobodou tlače.

---

⁴⁰Dokument OSN A/C.6/SR.84 (Maktos, Spojené štáty americké); Dokument OSN A/C.6/SR.85 (Maktos, Spojené štáty americké).

Niektoré delegácie ďalej argumentovali proti slovám „alebo v súkromí“, prijatými po návrhu Venezuely. Tá argumentovala, že podnecovanie sa môže odohrať aj v súkromí, osobným stretnutím, alebo komunikačnými prostriedkami ako sú listy alebo telefón. Komisia napriek tomu sporné slová z návrhu vyškrtla. Na návrh Belgicka sa vyškrtla aj časť hovoriaca o úspešnom alebo neúspešnom podnecovaní k spáchaniu genocídy.

Sovietsky zväz zašiel so svojím návrhom najďalej a žiadal pridať ustanovenie zakazujúce všetky formy propagandy, ktoré by mohli viesť k podnecovaniu k spáchaniu genocídy a to v tlači, rádiu alebo aj v kine. Tento návrh bol zamietnutý.

Pod priamym a verejným podnecovaním genocídy rozumieme „*priame navádzanie páchatel'ov spáchať genocídu, či už prostredníctvom prejavov, výkrikov alebo vyhrážok vyslovených na verejných miestach alebo verejných zhromaždeniach, alebo predajom či šírením, ponúkaním na predaj alebo vystavenie písomných materiálov alebo tlače na verejných miestach alebo verejných zhromaždeniach, verejným vystavením plagátov alebo inými formami audiovizuálnej komunikácie*“⁴¹.

Pre túto skutkovú podstatu sú podstatné slová „priame“ a „verejné“. Definovať, ktoré konanie je či nie je priame, nebýva vždy úplne jednoduché, pretože ľudia podnecujúci k násilným činom počas ozbrojených konfliktov sa málokedy vyjadrujú priamo, ale skrývajú svoje posolstvo adresátom do rôznych prirovnaní alebo eufemizmov. Dôležitá je možnosť pochopenia týchto vyjadrení adresátmi a schopnosť motivovať ich k činom genocídy. V rôznych krajinách však môžu byť vyjadrenia alebo vyjadrovacie prostriedky odlišné a teda môžu ostať nepochopené. Jedná sa teda v zásade o viac lingvistickú otázku než otázku právnu. William A. Schabas uvádza vo svojej knihe „Genocída v medzinárodnom práve“ veľmi dobrý príklad na prípade Léona Mugeseru, bývalého rwandského ministra občianstva a imigrácie súdeného v Kanade.

---

⁴¹ „*In the light of the foregoing, it can be noted in the final analysis that whatever the legal system, direct and public incitement must be defined for the purposes of interpreting Article 2(3)(c), as directly provoking the perpetrator(s) to commit genocide, whether through speeches, shouting or threats uttered in public places or at public gatherings, or through the sale or dissemination, offer for sale or display of written material or printed matter in public places or at public gatherings or through the public display of placards or posters, or through any other means of audiovisual communication.*“; Prosecutor v. Akayesu, ICTR-96-4-T, odstavec 559. (2. september 1998)

„S problémom interpretácie nejednoznačného jazyka sa stretol aj kanadský tribunál v prípade Mugesera. Mugeserov prejav pozostával zo série dvojsmyslov a odkazov, jasne zrozumiteľných pre jeho adresátov a zároveň dostatočne nejednoznačný, aby to Mugeserovi poskytlo priestor na obhajobu, hlavne vo vzdialenej Kanade. Povedal, napríklad: ‘Tak dovoľte mi povedať, vašim domovom je Etiópia, tak vás všetkých pošleme k Nyabarongu, aby ste sa tam dostali rýchlo’. Iba s pomocou odborných výpovedí bol Tribunál schopný zistiť pravý význam tejto vety, ktorý spočíval v zabíjaní členov skupiny Tutsi v rieke Nyabaronga.“⁴²

V skratke môžeme povedať, že priamosť podnecovania spočíva jednak v zámere pôvodcu ku činom genocídy iného naviesť a tiež v zrozumiteľnosti adresátovi a v schopnosti vyvolať v ňom zámer genocídu spáchať.

Charakterizovať verejnú stránku podnecovania ku genocíde je o niečo jednoduchšie. Musí sa tu jednať o výzvu k spáchaniu činov genocídy ku skupine ľudí na verejnom mieste pri osobnom kontakte, respektíve ku verejnosti obecne. A to prostredníctvom masových komunikačných prostriedkov ako je tlač, televízia, rádio a podobne. Naskytá sa tu prípad Ferdinanda Nahimanu, spoluzakladateľa rádia RTL (Radio Télévision Libre des Milles Collines), Hassana Ngeze a Jeana Bosca Barayagwizu, ktorí na rozdiel od ostatných obvinených nepoužívali vlastný prejav na navádzanie ku genocíde, ale využívali tlač a rádio, kde mali priestor aj ostatní, aby mobilizovali obyvateľstvo vo veľkom merítku.⁴³

Je vhodné dodať, že sa predpokladá úmysel spáchať genocídu aj u podnecovateľa.⁴⁴

---

⁴²SCHABAS, William A.: *Genocide in International Law*; Cambridge: Cambridge University Press, 2005, str. 277-278.

⁴³„Unlike Akayesu and others found by the Tribunal to have engaged in the incitement through their own speech, the Accused in this case used the print and radio media systematically, not only for their own words but for the words of many others, for the collective communication of ideas and for the mobilization of the population on the grand scale.“; Prosecutor v. Nahimana et al., ICTR-99-52-T, odstavec 979. (3. december 2003)

⁴⁴„The mens rea required for the crime of direct and public incitement to commit genocide lies in the intent to directly prompt or provoke another to commit genocide. It implies a desire on the part of the perpetrator to create by his actions a particular state of mind necessary to commit such a crime in the mind of the person(s) he is so engaging.“; Prosecutor v. Akayesu, ICTR-96-4-T, odstavec 560. (2. september 1998)

5.3. Pokus spáchania genocídy

Pokus je obvykle právom chápaný ako jednanie bezprostredne smerujúce k spáchaniu trestného činu s úmyslom ho spáchať, nedôjde však k jeho dokonaniu. Návrh Sekretariátu OSN obsahoval ustanovenie, že každý pokus spáchať genocídu je trestným činom. Ad hoc komisia tiež navrhla zahrnúť do Dohovoru o zabránení a trestaní zločinu genocídy pokus ako trestný čin. Pokus bol jednohlasne zaradený do článku III Dohovoru.

Ustanovenie o trestnosti pokusu spáchania genocídy má význam skôr ako akási záchranná sieť, ktorú je vhodné pripojiť k iným obvineniam, keďže pri páchaní genocídy je najdôležitejší úmysel páchatel'a.

5.4. Účasť na genocíde

Návrhy všetkých štátov zahŕňali v nejakej forme účasť na genocíde. Diskusia sa niesla skôr v duchu uplatnenia účasť na jednotlivé články. Ad hoc komisia navrhovala, aby sa účasť vzťahovala aj na skutkové podstaty obsiahnuté v článku III, teda na spolčenie, podnecovanie a pokus spáchania genocídy. Neskorší belgický návrh spájal účasť iba s činmi genocídy podľa článku II Dohovoru. Luxembursko považovalo tieto formulácie za zbytočné, pretože len ťažko by mohol byť niekto účastník pri spolčení alebo pokuse, ale uznalo teoretickú možnosť účasti na podnecovaní na spáchanie genocídy. Do skutkovej podstaty chcelo Spojené kráľovstvo pridať slovo „zámerné“, ale po diskusie, z ktorej vyplynulo, že všetky štáty považujú účasť na genocíde za úmyselný čin, Spojené kráľovstvo svoj návrh stiahlo.

Účasť na genocíde má podľa Medzinárodného trestného tribunálu pre Rwandu niekoľko foriem:

(a) Plánovanie

Tento pojem Tribunál odlišuje od pojmov spolčenie a spiknutie, pretože plánovanie je uskutočniteľné, na rozdiel od spomenutých pojmov, aj jednotlivcom a to od fázy prípravnej až po vykonanie naplánovaného

činu. Taktiež Tribunál nepovažuje plánovanie za prípravu trestného činu a jeho trestnosť spája s dokonaním plánovaného trestného činu.

(b) Podnecovanie

Podnecovanie podľa Dohovoru o zabránení a trestaní činov genocídiá, anglický pojem „incitement“, odlišuje od podnecovanie vo vlastnom ponímaní, anglicky „instigation“. Tribunál uznáva, že v anglickom práve sú tieto pojmy synonymá, „incitement“ však považuje za prípravu k trestnému činu, zatiaľ čo „instigation“ za formu účasti.

(c) Rozkazy

Za rozkazy Tribunál považuje príkazy dané vo vzťahu nadriadeného ku podriadenému, kedy jeden z pozície authority prikáže inému vykonať trestný čin.

(d) Pomoc a návod

Pojmy známe aj z trestného práva Českej republiky, chápe Tribunál podobne. Za pomoc považuje jednanie, kedy niekto uľahčí spáchanie trestného činu, hlavne zaopatrením prostriedkov na vykonanie činu alebo odstránením prekážok v jeho spáchaní. Návod posudzuje odlišne, a to ako podporovanie iného v presvedčení spáchať trestný čin.

Medzinárodný trestný tribunál pre bývalú Juhosláviu tieto dva pojmy chápe takmer totožne, ako praktickú pomoc a podporovanie, ktoré má účinok na páchatel'a trestného činu. Túto skutkovú podstatu je možné ilustrovať na prípade Elizaphana Ntakirutimana.

Ak chcel tribunál obvinenému dokázať zodpovednosť za pomoc a návod ku genocíde, musel dokázať, že Ntakirutimana (i) poskytol iným praktickú pomoc alebo vyjadroval súhlas so spáchaním činu, čím dopomohol k jeho realizácii, (ii) že jeho pomoc a návod výraznou mierou prispeli k spáchaniu zločinu genocídy a že (iii) poskytol podporu s úmyslom spáchať genocídu, teda s úmyslom zničiť, úplne alebo čiastočne, etnickú alebo rasovú skupinu ako takú.⁴⁵

---

⁴⁵Prosecutor v. Ntakirutimana et al., ICTR-96-10 & ICTR-96-17-T, odstavce 787. (21. február 2003)

Odborná literatúra uvádza niekedy ďalšie formy spolupáchateľstva na genocíde a to zodpovednosť veliteľa za genocídu a organizovanú zločineckú skupinu.⁴⁶

(a) Veliteľská zodpovednosť a genocída.

Nejedná sa o rozkazy, tie sú Dohovorom o zabránení a trestaní zločinu genocídy upravené. Otázkou je, do akej miery nesie veliteľ zodpovednosť za činy genocídy spáchané jeho podriadenými. Jedna vec je totiž vedieť, alebo mať možnosť vedieť o trestných činoch páchaných podriadenými a teda byť za to zodpovedný, Dohovor o zabránení a trestaní zločinu genocídy však vyžaduje špecifický úmysel genocídu spáchať. V prípade Alfreda Musemu sa tribunál priklonil k prvej možnosti. Alfred Musema sa zúčastnil útoku na kopci Gitwa, spolu so svojimi zamestnancami patriacimi k Čajovej továrni Gisovu, ktorí boli oblečení v zamestnaneckých rovnošatách.⁴⁷ Útok na utečencov Tutsi nezabránil, dokonca podporil svojou prítomnosťou.⁴⁸ Na spáchanie genocídy sa ale vyžaduje špeciálny úmysel, ako je spomenuté vyššie. Bol by teda na mieste iný druh trestnej zodpovednosti, než zodpovednosť za genocídu. V každom prípade je však veliteľ povinný pri oboznámení sa so špecifickým genocídnym úmyslom svojich podriadených prijať opatrenia vedúce k zabráneniu činu, resp. potrestaniu vinníkov.

(b) Organizovaná zločinecká skupina.

Rovnako ako pri veliteľskej zodpovednosti je tu najdôležitejšia otázka špecifického úmyslu spáchať genocídu ako vyžaduje Dohovor o zabránení a trestaní zločinu genocídy. Môže teda existovať skupina založená za účelom páchania genocídy, alebo skupina, ktorá má za cieľ spáchať iný trestný čin a genocída je jej prirodzený následok. S týmto prípadom sa Tribunál stretol v prípade Brđanin. Došiel k záveru, že špecifický úmysel musí byť nevyhnutne

---

⁴⁶METTRAUX, GUÉNAËL: *International Crimes and the ad hoc Tribunals*; Oxford University Press, New York, 2005, str. 261-265.

⁴⁷Prosecutor v. Musema, ICTR-96-13-A, odstavce 890. (27. január 2000)

⁴⁸„The Chamber notes that the Accused nevertheless failed to take necessary and reasonable measures to prevent the commission of said acts by his subordinates, but rather abetted in the commission of those acts, by his presence and personal participation.“; Prosecutor v. Musema, ICTR-96-13-A, odstavce 894. (27. január 2000)

spojený s úplným alebo čiastočným zničením etnickej alebo rasovej skupiny ako takej. Nestačí teda len vedomie rizika, že ostatní členovia organizovanej zločineckej skupiny môžu špecifický úmysel mať a genocídu skutočne spáchať.⁴⁹

---

⁴⁹ „The Trial Chamber reiterates that the specific intent required for genocide is set out in paragraph 52 above. This specific intent cannot be reconciled with the mens rea required for a conviction pursuant to the third category of JCE. The latter consist of the Accused's awareness of the risk that genocide would be committed by other members of the JCE. This is a different mens rea and falls short of the threshold needed to satisfy the specific intent required for a conviction for genocide under Article 4(3)(a).“; Prosecutor v. Brđanin, IT-99-36-T, Decision on motion for acquittal pursuant to rule 98 bis, odstavec 57. (28. november 2003)

6. Stíhanie zločinu genocídy

6.1. Juhoslávia

6.1.1. Historický kontext

Za genocídu označujeme masaker v Srebrenici, ktorý sa odohral v júli 1995 na bosenských moslimoch, na pozadí vojnového konfliktu v bývalej Juhoslávii.

Vo vojenskom konflikte na území dnešnej Bosny a Hercegoviny proti sebe stáli tri strany – bosenský Srbi ortodoxného kresťanského vyznania, katolícki bosenský Chorváti a moslimskí Bosniaci, ktorých bola v regióne väčšina. Bojom predchádzala deklarácia samostatnosti Bosny a Hercegoviny 15. októbra 1991, ktorá bola nasledovaná referendum o nezávislosti Bosny a Hercegoviny od Juhoslávie 29. februára a 1. marca 1992, ktoré bojkotovala a neuznala srbská strana a ešte 28. februára založila vlastný štátny útvar, Republiku Srbskú.

Republika Srbská bola podporovaná srbskou vládou vedenou Slobodanom Miloševićom. Rozpúťali sa boje, ktoré mali za cieľ zjednotiť srbské územia v regióne, pri ktorých začali etnické čistky na území obsadenom srbskými jednotkami na chorvátskych Bosniakoch a Bosniakoch moslimského vyznania.

V okolí Srebrenice žilo väčšinové srbské obyvateľstvo, Srebrenicu zas obývalo obyvateľstvo moslimské. Bez ovládania Srebrenice nemohli Srbi dúfať v územnú celistvosť svojho mladého štátneho útvaru, preto začali pokusy o jej dobytie, ktoré dlho marili jednotky Nasera Orića, ktorý bol po vojne taktiež postavený pred Medzinárodný vojenský tribunál pre bývalú Juhosláviu a odsúdený na trest dvoch rokov odňatia slobody za to, že napriek vedomiu o plánoch svojich podriadených nezabránil mučeniu a smrti siedmich Srbov počas ich zadržania v Srebrenici, odvolací súd ho však nakoniec oslobodil.⁵⁰

Vojenské útvary Republiky Srbskej sa neskôr pokúšali Srebrenicu vyhladovať, čím sa situácia ešte viac vyostrila a vyžiadala si prítomnosť jednotiek UNPROFOR a 16. apríla 1993 sa Srebrenica označila Rezolúciou 819 Bezpečnostnej rady OSN za bezpečné územie, ktorému nehrozí žiaden ozbrojený útok. Srbské jednotky sa však

---

⁵⁰Prosecutor v. Orić, IT-03-68-A. (3. júl 2008)

odmietali Srebrenice vzdať a podstúpiť demilitarizáciu oblasti a 6. júla 1995 zaútočili pod vedením Ratka Mladića na mesto, ktoré bolo obsadené 11. júla 1995.

Po obsadení Srebrenice srbské jednotky zhromaždili všetkých mužov vojenského veku a zlikvidovali ich pri masových popravách. Počet obetí sa odhaduje na 7800 až 8500 ľudí. Nasledovali nútené presuny srebrenických žien, detí a starých mužov, ktoré boli sprevádzané krutým a neľudským zaobchádzaním, znásilňovaním a popravami.

6.1.2. Medzinárodný trestný tribunál pre bývalú Juhosláviu

Medzinárodný trestný tribunál pre bývalú Juhosláviu bol založený 25. mája 1993 rezolúciou Bezpečnostnej rady OSN č. 827. Má úlohu trestať závažné porušenia Ženevských konvencií, porušovanie pravidiel vedenia vojny, genocídu a zločiny proti ľudskosti spáchané na území bývalej Juhoslávie od roku 1991. Sídli v holandskom Haagu.

Vrcholným orgánom Tribunálu je prezident a viceprezident. Tribunál sa skladá z troch súdnych komôr a jednej odvolacej komory. Prezident Tribunálu je zároveň predsedajúcim sudcom odvolacej komory. Výber sudcov prebiehal tak, že každý štát OSN mohol navrhnúť generálnemu tajomníkovi OSN dvoch kandidátov. Generálny tajomník odovzdal zoznam Bezpečnostnej rade, ktorá vybrala 28 až 42 kandidátov a z tohto zoznamu nakoniec Valné zhromaždenie OSN vybralo štrnásť sudcov. Funkčné obdobie sudcu trvá štyri roky a je možné ho vybrať opakovane.

Ďalšími súčasťami súdu sú Úrad prokurátora, ktorý vedie prokurátor menovaný Bezpečnostnou radou OSN na opakovateľné štvorročné funkčné obdobie; a sekretariát, ktorý zabezpečuje podporu súdnym komorám, komunikuje s verejnosťou a zabezpečuje napríklad aj vysielanie zo súdnej siene.

V súčasnej dobe však trestný tribunál ukončuje svoju činnosť a sudcov je už len osem. Po ukončení konania v prvostupňových komorách prenechá rozhodovanie o odvolaniach Mechanizmu pre medzinárodné trestné tribunály (International Residual Mechanism for Criminal Tribunals), ktorého úlohou je vykonať posledné úkony po

ukončení činnosti Medzinárodného trestného tribunálu pre bývalú Juhosláviu a Medzinárodného trestného tribunálu pre Rwandu.

Boli tu súdení a odsúdení najvyšší predstavitelia Republiky Srbskej ako napríklad Radovan Karadžić, ktorý bol uznaný vinným okrem iného aj z genocídy a odsúdený na štyridsaťročný trest odňatia slobody. V tejto dobe je v prípravnej fáze odvolacieho konania pred Mechanizmom pre medzinárodné trestné tribunály.

Radislav Krstić bol taktiež odsúdený za genocídu a dostal trest vo výške 46 rokov odňatia slobody. Odvolací súd ho ale napokon neuznal vinným z genocídy, iba z pomoci a návodu ku genocíde, čím sa jeho trest znížil o jedenásť rokov.

Posledným obžalovaným súdeným v prvej inštancii tribunálu je Ratko Mladić.

6.2. Rwanda

6.2.1. Historický kontext

Genocídou v Rwande označujeme masové vraždenie, ktoré sa odohralo v roku 1994, počnúc atentátom na rwandského prezidenta Juvenála Habyarimana 6. apríla 1994 až do polovice júla rovnakého roku. Útok bol smerovaný proti lietadlu prezidenta Habyarimana a burundského prezidenta Cypriena Ntaryamira počas pristávania na letisku v Kigali v Rwande. Zodpovednosť za útok nebola dodnes bez pochybností pripísaná žiadnej skupine alebo jednotlivcovi, mohlo sa jednať o útok Rwandskej vlasteneckej fronty, dnešnej vládnucej politickej strany v Rwande, ktorú v tej dobe viedol dnešný prezident, Paul Kagame, alebo Sile Hutu, s niekdajšou vládou spojenou extrémistickou ideologickou skupinou, ktorá odmietala vyjednávať s Rwandskou vlasteneckou frontou.

Jednalo sa o konflikt medzi minoritnou skupinou Tutsi, ktorá kontrolovala štát niekoľko storočí a mnohopočetnou skupinou Hutu, ktorá sa k moci dostala štátnym prevratom v rokoch 1959 až 1962. Počas tohto, len o niečo viac než trojmesačného obdobia si konflikt vyžiadala pol milióna až milión obetí, či už na strane Tutsi alebo umiernených Hutu, čo tvorilo približne dvadsať percent obyvateľstva Rwandy.

Genocída bola naplánovaná skupinou Akazu, extrémistickou skupinou Hutu, ktorá mala úzke väzby na zomrelého prezidenta Habyarimana. Táto skupina bola tvorená prezidentovou rodinou a blízkymi priateľmi, ktorí zastávali vysoké posty vo rwandskej vláde. Genocída bola naplánovaná a vykonávaná s vedomím a súhlasom rwandskej vlády prostredníctvom paramilitantných organizácií Interahamwe a Impuzamugambi ako jej vykonávateľmi.

Členovia skupiny Tutsi, ktorá nebola vyložene skupinou etnickou, ale dala by sa považovať za uzavretú skupinu, keďže jej členovia sa cítili ako Tutsi a obyvateľstvo mimo skupiny ich za Tutsi považovalo, boli označovaní po smrti prezidenta Habyarimana ako zradcovia a kolaboranti, čo malo slúžiť ako zámienka na masové vraždenie.

Jean Kambanda, vtedajší predseda vlády Rwandy uviedol pred Medzinárodným trestným tribunálom, že plány na genocídu boli otvorene diskutované na jednaniach vlády a niektorí jej členovia otvorene navrhovali vyhladenie skupiny Tutsi, teda existoval zámer genocídu na tejto skupine spáchať. Tento plán zahŕňal viaceré stupne štátnej moci, od vlády, cez vysoké velenie armády až po starostov a príslušníkov polície na lokálnej úrovni, nehovoriac o vyššie spomenutých paramilitantných organizáciách. Vyvražďovanie bolo posilňované aj masívnou propagandou v masových médiách, kde boli členovia skupiny Tutsi označovaní ako šváby a rozširované, že komatanti Tutsi sa v prezlečení za civilistov pokúšajú utiecť z konfliktných zón, čo vyvolávalo dojem, že všetko obyvateľstvo Tutsi podporuje Rwandskú vlasteneckú frontu.

6.2.2. Medzinárodný trestný tribunál pre Rwandu

Rezolúciou 955 Bezpečnostnej rady OSN bol 8. novembra 1994 zriadený Medzinárodný trestný tribunál pre Rwandu so sídlom v tanzánskej Aruši, ktorého úlohou bolo stíhať vojnové zločiny, zločiny proti ľudskosti a zločiny genocídy spáchané vo Rwande alebo v okolitých štátoch spáchané rwandskými štátnymi príslušníkmi v období medzi 1. januárom a 31. decembrom 1994.

Počas väčšiny svojho mandátu existovali v rámci rwandského Tribunálu tri súdne komory, každá zložená z troch sudcov a odvolacia komora, ktorá bola spoločná s

odvolacou komorou Medzinárodného trestného tribunálu pre bývalú Juhosláviu a obsahovala senát tvorený piatimi sudcami. Keďže sa blíži koniec mandátu súdu, posledné odvolacie konania sa odohrávajú pred odvolacou komorou a prípady troch podozrivých, ktorí sa ukrývajú boli odovzdané Mechanizmu pre medzinárodné trestné tribunály.

Všetci sudcovia boli volení Valným zhromaždením OSN zo zoznamu na návrh Bezpečnostnej rady OSN na obdobie štyroch rokov, pričom mohli byť zvolení znovu. Pôvodne boli všetky komory obsadené dohromady šestnástimi sudcami, ktorí mali byť rôznych národností. V roku 2002 však Bezpečnostná rada vytvorila výber osemnástich sudcov menovaných ad litem, ktorý odvtedy rozhodovali pri existujúcich súdnych procesoch a ktorí mali viesť dodatočné súdne procesy.⁵¹

Pred Medzinárodným trestným tribunálom pre Rwandu bol po odvolaní odsúdený na trest odňatia slobody na doživotie odsúdený Jean-Paul Akayesu, ktorého rozsudok je v práci niekoľkokrát citovaný.

Paul Kambanda sa pred súdom ku genocíde priznal a dostal doživotný trest odňatia slobody. Odvolací súd mu trest potvrdil napriek Kambandovmu tvrdeniu, že sa priznal pod nátlakom. Rovnaký trest za genocídu dostal po odvolaní aj Georges Rutaganda.

6.3. Kambodža

6.3.1. Historický kontext

Kambodžská genocída trvala od roku 1975, kedy sa k moci v krajine dostala Kambodžská komunistická strana označovaná ako Červení Khméri. Krátko po porazení vojenskej diktatúry Lon Nola podporovaného vládou Spojených štátov amerických začali s násilným vysídľovaním obyvateľstva a čistkami spoločnosti. Názov štátu zmenili na Demokratická Kampučea, ktorý je dnes vnímaný v negatívnom svetle napriek tomu, že názov Kampučea je bežné označenie Kambodže v khmérštine.

---

⁵¹<http://unictr.unmict.org/en/tribunal/chambers>

Režim Červených Kmérov na čele s Pol Potom (vlastným menom Saloth Sar) začal realizovať svoju predstavu utopickej agrárnej spoločnosti založenú na maoizme vyst'ahovaním obyvateľstva z miest na vidiek, kde malo byť kompletne zapojené do poľnohospodárskej výroby a likvidovaním obyvateľov, hlavne etnických Vietnamcov a Číňanov, čo prerástlo až do autogenocídy, kedy režim zabíjal vlastných štátnych príslušníkov, ktorí boli zadržíavani, mučení a popravovani na základe vynútených priznaní zo spolupráce so zahraničnými mocnosťami a ich zločkami, napr. s americkou výzvednou službou CIA alebo ruským KGB. Počas mučenia boli obvinení nútení udávať ďalších obvinených, často z kruhu svojej rodiny alebo známych. Prípady týchto násilností sú dobre zaznamenané v jednom z najznámejších zariadení, ktoré vzniklo na tento účel v Phnom Penhe, v susedstve školy Tuol Sleng a to S-21, kde boli ľudia držaní v otrasných podmienkach a po mučeniach a výsluchoch odvedení na neďaleké vražedné pole (anglicky „killing field“) Choeung Ek, kde boli usmrtení ranou do zátylku hlavy, podrezaním palmovým listom alebo otvorením brušnej dutiny, aby sa predišlo stratám na munícii a následne pochovaní v masových hroboch. Iba v Choeung Ek bolo odhadom zavraždených takmer desaťtisíc ľudí a ich kosti je niekedy zreteľne vidieť po celom areáli. Takýchto vražedných polí a detenčných alebo pracovných zariadení bolo po celej Kambodži stovky a stále sa nachádzajú nové.

Vraždenie Červených Khmérov, ktorí sa počas občianskej vojny tešili podpore domáceho obyvateľstva a dokonca aj podpore kráľa Norodoma Sihanouka, zosadeným vojenským pučom Lon Nola v roku 1970, sa nevyhlo ani ľuďom náboženských vierovyznaní, keďže režim adoptoval ateizmus ako aj iné socialistické štáty. Budhistické pagody boli premenené na väznice a ich okolie často na vražedné polia. Boli prenasledovaní kresťania, budhisti a ich duchovní a taktiež moslimské etnikum Čamov.

Bola zastavená všetka priemyselná výroba a zničené továrne. Odborníci a intelektuáli, za ktorých bol považovaný každý človek so vzdelaním, boli zadržaní a popravovaní. Situácia zašla tak ďaleko, že si režim musel pozývať odborníkov z Číny, aby učili nekvalifikovaných ľudí vyrábať textil a iné produkty, ktoré začali v štáte chýbať. Opakované nútené presuny obyvateľstva za poľnohospodárskou výrobou si vyžiadali množstvo obetí a bývajú porovnávané s „pochodmi smrti“ známymi z nacistického Nemecka. Ľudia zvyknutí na život v meste, ktorí nikdy nepestovali ryžu a nechovali dobytok boli nútení pracovať na poliach, čo viedlo k nedostatku potravín a hladu.

Pokusy o vytvorenie „Veľkej Kambodže“ nakoniec viedli k pádu Červených Khméroov. Režim si dal za úlohu dobyť územia v minulosti patriace pod Khmérsku ríšu a to hlavne od Vietnamu, kde dodnes žije početná komunita khmérskeho etnika označovaného ako Khmer Krom. Cieľom však nebolo zahraničných Khméroov „oslobodiť“ od vietnamskej nadvlády, ale získať územie delty Mekongu. Jednotky Khmer Krom, ktorým sa podarilo ujsť do Kambodže boli popravovaní ako vietnamskí špióni. Tieto neúspešné pokusy Červených Khméroov o expanziu a pričlenenie vietnamských území viedli k vojenskej aktivite Vietnamu v Kambodži, ktorý v roku 1979 dobyl Phnom Penh a odstavil Červených Khméroov od moci. Tí sa však až do deväťdesiatych rokov ukrývali v Kardamomových horách na západe krajiny. Zaujímavosťou je, že si Červení Khméri udržali zastúpenie v OSN až do roku 1982. Predstavitelia Červených Khméroov boli zadržaní a obvinení až v roku 2007, na základe dohody medzi Kambodžským kráľovstvom a OSN na vytvorení Zvláštnych senátov súdov Kambodže. Takmer tridsať rokov od genocídy, ktorej padlo za obeť približne dva až tri milióny ľudí.

6.3.2. Zvláštne senáty súdov Kambodže

Stíhanie genocídy v Kambodži umožnilo v roku 2001 prijatie zákona o vzniku Zvláštnych senátov súdov Kambodže na stíhanie zločinov spáchaných počas trvania Demokratickej Kampučei.⁵² Tento zákon mal preklenúť politické a právne rozdiely medzi kambodžskou vládou a generálnym tajomníkom OSN, avšak kvôli definitívnej povahe kambodžského návrhu boli jednanie zo strany OSN opustené. Proces sa opäť spustil až na jar 2003 a to Rezolúciou Valného zhromaždenia OSN 57/228, ktorá obe strany doviedla vďaka vzájomným kompromisom k Dohode o stíhaní pod kambodžským právom za zločiny spáchané počas trvania Demokratickej Kampučei. Kambodžské právo odporujúce Dohode sa malo prispôbiť, aby s ňou a jej cieľmi korešpondovalo.⁵³ Generálny tajomník OSN vyslovil určité pochybnosti k dodržiavaniu Dohody, tá však pre tento prípad obsahoval článok 28 o odstúpení spolupráce.

---

⁵²Zákon NS/RKM/0801/12.

⁵³ ROMANO, Cesare P. R.; NOLLKAEMPER, André; KLEFFNER, Jann K.: Internationalized Criminal Courts and Tribunals; New York: Oxford University Press, 2004, str. 208.

„Ak vláda Kambodžského kráľovstva zmení štruktúru alebo organizáciu Zvláštnych senátov, alebo zmení ich činnosť tak, že bude odporovať podmienkam súčasnej Dohody, vyhradzuje si OSN právo prestať poskytovať súčinnosť, finančnú alebo inú, zaručenú touto Dohodou.“⁵⁴

Realizácia Dohody však bola zo strany kambodžskej vlády, ktorá sa sťažovala na nedostatok finančných prostriedkov, pomerne ťažkopádna. Po finančnej podpore od Kanady, Japonska a ďalších krajín bolo nájdené miesto pre sídlo súdu v provincii Kandal na okraji Phnom Penhu. Na jar 2006 navrhol generálny tajomník OSN sudcov na menovanie, ktorí boli zo zoznamu vybraní kambodžskou stranou a následne kambodžský minister spravodlivosti Ang Vong Vathanom schválil tridsať sudov Zvláštnych senátov súdov Kambodže. Prísahu zložili v júli 2006.

Zvláštne senáty súdov Kambodže majú trojstupňovú štruktúru⁵⁵:

- (a) Prípravná komora (Pre-trial Chamber) rozhoduje o návrhoch a odvolaniach proti rozhodnutiam vyšetrojúcich sudcov. Je zložený z troch sudcov kambodžskej národnosti a dvoch sudcov z cudziny. Každé rozhodnutie vyžaduje súhlas štyroch z piatich sudov senátu.
- (b) Súdna komora (Trial Chamber) rozhoduje o vine a treste, ak jej je prípad odovzdaný po vyšetrovaní. Rovnako ako Prípravná komora sa skladá z troch kambodžských a dvoch zahraničných sudcov. Rozhodnutie o vine vyžaduje hlas štyroch z piatich prítomných sudcov.
- (c) Najvyššia súdna komora (Supreme Court Chamber) rozhoduje o odvolaniach proti rozsudkom a rozhodnutiam Súdu. Je zložený zo štyroch sudcov z Kambodže a troch zo zahraničia. Na rozhodnutie je nutná väčšina piatich sudcov zo sedem.

---

⁵⁴ „Should the Royal Government of Cambodia change the structure or organization of the Extraordinary Chambers or otherwise cause them to function in a manner that does not conform with the terms of the present Agreement, the United Nations reserves the right to cease to provide assistance, financial or otherwise, pursuant to the present Agreement.“; Article 28 of the Agreement

⁵⁵<https://www.eccc.gov.kh/en/judicial-chamber>

Každá komora má takzvaných rezervných sudcov, ktorí v prípade potreby nastúpia na uvoľnené miesto sudcu. Funkčné obdobie sudcov všetkých komôr je neobmedzené, počíta sa s nimi kým tribunál neukončí svoju činnosť.

Kambodžský právny systém vychádza z francúzskeho systému, prokurátori sa venujú iba predbežnému vyšetrovaniu, teda nezisťujú, či ich obvinenia zakladajú trestnoprávnu zodpovednosť, ich funkciu vykonávajú vyšetrojúci sudcovia.⁵⁶ Prokurátori aj vyšetrojúci sudcovia sú dvaja, v oboch prípadoch je jeden z nich Kambodžan.

Efektívita senátov a snaha dokázať obvineným ich zločiny je niekedy spochybňovaná. Doposiaľ nebol žiaden obvinený odsúdený za zločin genocídy.

Kaing Guek Eav, riaditeľ Santebalu (špeciálnej časti vlády Červených Khméroov, ktorá mala na starosti vnútornú bezpečnosť a správou väzenských zariadení ako bol nechválne známy S-21), bol odsúdený za zločiny proti ľudskosti a vážne porušenia Ženevských konvencií na 35 rokov odňatia slobody, ktoré mu odvolací súd zmenil na doživotie.

Za rovnaké zločiny boli na doživotie odsúdení dvaja z najstarších účastníkov procesu v prípade 002, Nuon Chea, pravá ruka Pol Pota a Khieu Samphan, ktorý vystriedal Pol Pota vo funkcii hlavy štátu v roku 1987. Obaja boli v nedávnej dobe súdení za genocídu a len niekoľko dní pred písaním tohto textu predniesli záverečnú reč.

Obvinený Ieng Sary zomrel počas súdneho vyšetrovania a jeho manželka, Ieng Thirith nebola uznaná za schopnú stáť pred súdom kvôli rozvinutej Alzheimerovej chorobe. Zomrela v roku 2015.

Najkontroverznejšie prípady však stoja za číslami 003 a 004. Meas Muth, jediný obvinený v prípade 003 po smrti spoluobvineného Sou Meta, nebol zatknutý a žije v relatívnom pokoji na slobode. Je obvinený zo zločinov proti ľudskosti, genocídy, vážneho porušenia Ženevských konvencií a podľa kambodžského trestného zákona z vraždy. Proti jeho zatknutiu sa postavil premiér Hun Sen, ktorý je sám bývalý Červený Khmér a po druhom procese sa vyslovil, že si neželá stíhania ďalších obvinených. Hun

---

⁵⁶<https://www.eccc.gov.kh/en/organs/office-co-investigating-judges>

Senovi sekundovali dokonca aj traja kambodžskí sudcovia senátu, ktorí zdôvodnili svoju nečinnosť tým, že zatknutie je v Kambodži vnímané ako veľmi ponižujúce narušenie cti a dôstojnosti.⁵⁷ Nemecký sudca Siegfried Blunk rezignoval kvôli podozreniu, že je ovplyvňovaný kambodžskou vládnuou stranou potom, čo zastavil vyšetrovanie prípadu 003. Súdne vyšetrovanie jeho prípadu bolo nakoniec ukončené 24. mája 2017.

Prípad 004 sa nesie v podobnom duchu politického tlaku. Pôvodne mali byť stíhaní traja obvinení spoločne – Im Chaem, Ao Am a Yim Tith. Ich prípad však bol rozdelený. Prípad 004/1 nenašiel dostatok dôkazov voči Im Chaem, ktorá riadila zavražďovací projekt Spean Sreng, kde bola vykonávaná nútená práca. Zastavenie jej vyšetrovania je však opäť kontroverzné, kvôli jej politickej funkcii v oblasti Anlong Veng. V prípade Ao Ama (004/2) bolo vyšetrovanie ukončené a v prípade Yim Titha (004/3), stále prebieha. Obaja sú obvinení zo zločinov proti ľudskosti a masakrov v rôznych táboroch, medzi ktoré patrí aj Phnom Trayoung, kde mali zastupovať Im Chaem.

6.4. Medzinárodný trestný súd

Prvé hlasy volajúce po založení nezávislého medzinárodného tribunálu zaznievali už pri Parížskej mierovej konferencii v roku 1919. Pokusy o jeho založenie však stroskotali aj neskôr, kvôli malému záujmu štátov ratifikovať dohodu o jeho vzniku po konferencii Spojených národov v Ženeve v roku 1937.

Po druhej svetovej vojne a jej ad hoc tribunáloch – Medzinárodnom vojenskom tribunáli v Norimbergu a Medzinárodnom vojenskom tribunáli pre Ďaleký východ v Tokiu, vyvstala znova potreba existencie trvalého orgánu, ktorý by stíhal medzinárodné zločiny. Na žiadosť Valného zhromaždenia OSN začala Komisia pre medzinárodné právo s vypracovaním návrhu štatútu, plány však zmarila Studená vojna a založenie súdu bolo opäť odložené na neurčito.

---

⁵⁷Dokument C2/4, časť B, odstavec 8.

Myšlienka Medzinárodného trestného súdu ožila znova v roku 1989, kedy predseda vlády Trinidadu a Tobaga navrhol vznik inštitúcie, ktorá by sa zaoberala stíhaním nelegálneho obchodu s drogami. Vojnové zločiny spáchané v Juhoslávii a Rwande a vytvorenie ďalších dvoch ad hoc tribunálov – Medzinárodného trestného tribunálu pre bývalú Juhosláviu a Medzinárodného trestného tribunálu pre Rwandu len zdôraznili potrebu pre vytvorenie stáleho súdu, ktorý by tieto zločiny stíhal.

Preto sa Komisia pre medzinárodné právo znova pustila do tvorby štatútu, ktorý bol ako Rímsky štatút prijatý 17. júla 1998. Medzinárodný trestný súd bol formálne založený 1. júla 2002. Prvých osemnásť sudcov bolo zvolených na zhromaždení po ratifikácii šesťdesiatich štátov a 11. marca 2003 zložili prísahu. V dobe písania tejto práce k Rímskemu štatútu pristúpilo alebo ho ratifikovalo 124 štátov.

Medzinárodný trestný súd má sídlo v Haagu. Je tvorený osemnástimi sudcami, volenými na zhromaždení štátov, ktoré pristúpili k Rímskemu štatútu na jedno deväťročné obdobie. Sudcovia volia zo svojho streda prezidenta a dvoch viceprezidentov, ktorý spolu tvoria vrcholný orgán. Ten zaraďuje sudcov do súdnych oddelení, má na starosti správu súdu a vzťahy s verejnosťou. Prezident aj viceprezidenti majú trojročné funkčné obdobie a pozíciu môžu zastávať opakovane.

Sudcovia sú rozdelení do troch oddelení. Oddelenia pre prípravne konanie, oddelenia pre súdne konanie a oddelenia pre odvolacie konanie. V oddeleniach pre prípravné a súdne konanie zasadať obvykle traja sudcovia, v oddelení pre odvolacie konanie je ich obvykle päť.

K Medzinárodnému trestnému súdu patrí Úrad prokurátora, ktorý má za úlohu skúmať a vyšetrovať situácie, pri ktorých mohlo dôjsť k spáchaniu zločinov spadajúcich do jeho pôsobnosti a to genocídy, zločinov proti ľudskosti a vojnových zločinov. Je to prvýkrát v histórii, kedy bol daný takto silný mandát vyhľadávať a vyšetrovať zločiny, ktoré sa odohrali na území štátov pristúpivších k Rímskemu štatútu, alebo zločinov spáchaných ich štátnymi príslušníkmi. Rovnako ako sudcovia, prokurátor aj zastupujúci prokurátor sú volení na jedno deväťročné obdobie.

Posledným orgánom súdu je sekretariát, ktorý slúži ako podpora pre súdne oddelenia, vedie súdne záznamy, poskytuje preklady a tlmočenie, podporu obhajobe a

poškodeným. Slúži na kontakt s verejnosťou, poskytuje informácie, stará sa o bezpečnosť a rozpočet súdu.

Z pohľadu predmetu tejto práce je vhodné spomenúť, že Rímsky štatút Medzinárodného trestného súdu adoptoval definíciu genocídy z Dohovoru o zabránení a trestaní zločinu genocídy.

Ešte pri tvorbe návrhu Dohovoru o zabránení a trestaní zločinu genocídy padli návrhy na rozšírenie chránených skupín, žiadne však neprešli. Jazykové skupiny boli vynechané, lebo ich pridanie by bolo zbytočné, resp. duplicitné a politické, ekonomické a sociálne skupiny boli zámerne vynechané kvôli tomu, že tvorcovia návrhu neboli toho názoru, že by mali byť tieto skupiny chránené práve Dohovorom.⁵⁸

Pokusy o rozšírenie chránených skupín sa objavili aj pri tvorbe Rímskeho štatútu, kde padol návrh zástupcov Kuby zahrnúť sociálne a politické skupiny medzi chránené skupiny. Írska strana argumentovala, že zahŕňať nové skupiny medzi chránené by malo význam, keby sa koncipoval nový Dohovor o zabránení a trestaní zločinu genocídy, nie však v tomto prípade.⁵⁹ Je tu na mieste spomenúť, že sa tvorcovia štatútu chceli vyvarovať trestaniu ojedinelých aktov rasovo motivovaného násillia, napriek tomu si uvedomovali, že páchatel' nemusí mať v úmysle zničiť celú skupinu, preto v prípravnej komisii zaznelo, že ak má páchatel' úmysel zničiť úplne alebo čiastočne chránenú skupinu ako takú, rozumie sa pod tým, že má špeciálny úmysel zničiť viac než malý počet jednotlivcov v chránenej skupine.⁶⁰

Publikácia Medzinárodného trestného súdu Prvky zločinov širšie rozoberá medzi inými aj násillné prevádzanie detí z chránenej skupiny do inej skupiny. Pripomína, že sa nemusí jednať len o násillné prevádzanie vykonané fyzickou formou, ale aj donútením, napr. zo strachu z násillia alebo uväznenia, donútením psychickým nátlakom alebo zneužitím postavenia.⁶¹

---

⁵⁸Dokument OSN A/C.6/SR.128.

⁵⁹SCHABAS, William A.: The International Criminal Court: A Commentary on the Rome Statute; New York, Oxford University Press, 2010, str. 129.

⁶⁰ŠTURMA, Pavel: Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva; Praha: Nakladatelství Karolinum, 2002, str. 130.

⁶¹Elements of Crimes; Medzinárodný trestný súd, 2011, str. 3.

Zatiaľ jediný prípad podozrenia zo spáchania genocídy pred týmto súdom je prípad ICC-02/05-01/09 (Prosecutor v. Al Bashir) prezidenta Sudánu Omara Hassana al-Bashira podozrivého z genocídy v Dárfúre. Na prezidenta je od roku 2008 vydaný zatykač, ale až do jeho zatknutia sa bude prípad nachádzať v prípravnom konaní.

6.5. Stíhanie genocídy na národnej úrovni

Trestný čin genocídy je súčasťou právneho poriadku Českej republiky a to v §400 trestného zákonníka (40/2009 Sb.) Medzi chránené skupiny však namiesto rasovej zaraďuje „triednu alebo inú podobnú skupinu“, čím poskytuje širší rámec právnej ochrany než Dohovor o zabránení a trestaní zločinu genocídy. Taktiež spojil dve skutkové podstaty, a to písm. (a) a (b) článku II Dohovoru do jednej, ktorá hovorí „spôsobí príslušníkovi takejto skupiny ťažkú ujmu na zdraví alebo smrť“. Opúšťa tu dikciu Dohovoru tým, že nehovorí o ujme telesnej a duševnej, ale všeobecnejšie o ujme na zdraví. Rovnako postihuje podnecovanie na spáchanie genocídy, kde môžeme pozorovať určité „zjednodušenie“ stíhania osôb, ktoré sa tohto činu dopustia, pretože na rozdiel od Dohovoru postihuje podnecovanie verejné a podmienku priamosti už nevyžaduje.

Objektom trestného činu genocídy je právo národov, národností, všetkých rás a etník ľudského rodu a náboženských skupín neexistenciu a právo na život a slobodný rozvoj osobnosti, pričom predmetom útoku je vždy národná, etnická, rasová alebo náboženská skupina ako celok, aj keď môže útok zdanlivo smerovať proti jednotlivcovi.⁶²

Ako každý trestný čin, je aj zločin genocídy charakterizovateľný objektívnou a subjektívnou stránkou. Objektívna stránka spočíva v jednaní čiastočne alebo úplne spôsobilom vyhladiť národnú, etnickú, rasovú alebo náboženskú skupinu, čo sa môže diať či už fyzickou likvidáciou, vytváraním takých podmienok pre život, ktoré sú schopné prívodiť fyzické zničenie, alebo násilnou asimiláciou potomkov a obmedzenie

---

⁶²JELÍNEK, Jirí a kol.: Trestní právo hmotné: obecní část, zvláštní část; Praha: Leges, 2016, str. 850.

prirodzenej reprodukcie skupiny nedobrovoľným obmedzením pôrodnosti vrátane obmedzenia fertility.⁶³

Subjektívna stránka tohto trestného činu počíta so špeciálnym úmyslom zničiť chránenú skupinu, rovnako ako je to upravené v Dohovore o zabránení a trestaní zločinu genocídy. Páchateľ sa nemôže zbaviť trestnej zodpovednosti odvolávaním sa na to, že je toto konanie vo vnútroštátnom práve dovolené, pretože je v každom prípade v rozpore s právom medzinárodným.

Príprava tohto trestného činu je podľa ustanovení českého trestného zákona trestná a zákon stanovuje trest odňatia slobody na dvanásť až dvadsať rokov alebo výnimočný trest.

Dnes je už pre nás samozrejmosťou, že trestný zákonník postihuje popieranie, spochybňovanie, schvaľovanie a ospravedlňovanie genocídy, ako je obsiahnuté v §405 zák. č. 40/2009 Sb. Výslovne stanovuje trestnosť týchto činov týkajúcich sa „nacistickej, komunistickej alebo inej genocídy“ a ukladá za nich trest odňatia slobody na šesť mesiacov až tri roky.

Z textu Dohovoru je zrejmé, že stíhanie genocídy je preferované na národnej úrovni. Článok V zaväzuje zmluvné strany, aby prijali v zhode so svojimi ústavami zákonné opatrenia, ktorými zabezpečia účinnosť Dohovoru a hlavne zavedú účinné tresty proti osobám, ktoré spáchajú činy obsiahnuté v článku II a III Dohovoru. Niektoré štáty zahrnuli článok II Dohovoru do svojich zákonov, niektoré na Dohovor odkazujú, môžeme pozorovať aj rozširovanie definície, hlavne čo sa týka počtu chránených skupín a dokonca sa objavuje aj zúženie definície.

---

⁶³Ibidem, str. 851.

Štáty vykonávajú svoju trestnoprávnu pôsobnosť podľa niekoľkých zásad:

- (a) zásada teritoriality: štáty stíhajú trestné činy spáchané na svojom území bez ohľadu na štátnu príslušnosť páchatel'a;
- (b) zásada ochrany: štáty stíhajú činy namierené proti im najdôležitejším záujmom, miesto spáchania aj štátna príslušnosť páchatel'a je irelevantná;
- (c) zásada aktívnej personality: štáty stíhajú svojich občanov, aj keď spáchajú trestný čin na území iného štátu;
- (d) zásada pasívnej personality: štáty stíhajú cudzích štátnych príslušníkov ak sa dopustia trestného činu na ich občanoch na území iného štátu;
- (e) zásada univerzality: štáty stíhajú určitý okruh trestných činov, ktorých sa dopustia cudzí štátni príslušníci na území iného štátu.

7. Záver

Definovanie genocídy v roku 1944 bol veľký skok vo vývoji medzinárodného práva a je len škoda, že sa táto skutková podstata nepoužila na pomenovanie činov páchaných nacistami počas druhej svetovej vojny a ich odsúdenie.

Dohovor o zabránení a trestaní zločinu genocídy však na seba nenechal dlho čakať, keďže sa pri medzinárodných vojenských tribunáloch v Norimbergu a Tokiu ukázalo ako nevyhnutné upraviť genocídu ako medzinárodný trestný čin. Samotný Dohovor z roku 1948 sa použil fakticky až v deväťdesiatych rokoch dvadsiateho storočia, teda bez akejkoľvek judikatúry, o ktorú by sa sudy mohli pri rozhodovaní oprieť, a napriek tomu bolo trestanie činov genocídy úspešné.

Napriek najväčšiemu problému jej definície a to špecifickému úmyslu zničiť, úplne alebo čiastočne národnostnú, etnickú, rasovú alebo náboženskú skupinu. Môj obdiv patrí sudcom a prokurátorom Medzinárodného trestného tribunálu pre bývalú Juhosláviu a Medzinárodného trestného tribunálu pre Rwandu a ich argumentačným schopnostiam pri ich snahe tento špecifický úmysel dokázať.

Pri písaní tejto práce a študovaní prípadov a rozsudkov vynesných nad páchatelmi genocídy, rovnako ako zisťovaní okolností vzniku zločinov genocídy som si uvedomil, že stále v spoločnosti prevládajúci názor, že genocídy sú problematikou minulosti a keď sa povie slovo genocída, obvykle si vieme vybaviť iba Rwandu, Juhosláviu a Holokaust, kvôli častým zmienkam týchto udalostí v masmédiách. Nemyslím si, že genocída je minulosťou, práve naopak. Ako som načrtol už v úvode, genocída prebieha v akýkoľvek daný moment, líši sa len umiestnením na svete a chránenou skupinou, ktorá je jej obeťou.

Genocída sa tak jednoducho nevytratí preto, lebo ľudia obecné, resp. rôzne ich spoločenstvá, štáty či skupiny, sa nikdy neštítali vojny a násilia ako prostriedku riešenia problémov. V histórii ľudstva je to aj zrejmé. Či už to bola ríša Inkov alebo americkí Indiáni, boli vyvražďovaní kvôli tomu, že mal niekto záľusk na ich územie, či nerastné a iné bohatstvo a týmto spôsobom chcel trvalo a definitívne vyriešiť prípadné „vlastnícke spory“.

Dôvodov pre vznik genocídy je samozrejme nespočetne veľa a problémy, kvôli ktorým sa k nej dospeje, sú obvykle zakorenené hlboko. Či už je to spôsobené rozdielmi medzi ľuďmi z dôb európskeho kolonializmu ako tomu bolo v Rwande, alebo pokusu o územný rozmach a snád' aj z dôb stredoveku zakódovaná nenávisť ľudí k inému náboženstvu, ako môžeme vidieť pri masakre v Srebrenici. V prípade Kambodže sa zas jednalo o všeobecnú nespokojnosť s vládou a situáciou v krajine, čo uviedlo do jej čela utopistického človeka so skreslenými názormi na fungovanie a „čistotu“ spoločnosti.

Na záver si nemôžem pomôcť a neprejavím sklamanie nad fungovaním Zvláštnych senátov súdov Kambodže a ich neschopnosti vymaniť sa z politických tlakov štátneho predstaviteľa, ktorý v minulosti patril práve k skupine ľudí, ktorí genocídu na svojom národe páchali. O to je to smutnejšie, že ani európski sudcovia sa nedokázali z týchto tlakov vymaniť a uzatvárali vyšetrowanie strojcov genocídy. Cesta k náprave a aspoň ideovému potrestaniu vinníkov bude preto pre Kambodžu ešte isto dlhá a tŕnistá.

8. Zoznam použitej literatúry a prameňov

Odborná literatúra:

- ABTAHI, Hiram; WEBB, Philippa: *The Genocide Convention: The Travaux Préparatoires*; Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2008
- BANTEKAS, Ilias: *International Criminal Law*; Hart Publishing; 2010.
- CASSESE, Antonio: *International Criminal Law*, New York: Oxford University Press, 2008.
- JELÍNEK, Jiří a kol.: *Trestní právo hmotné: obecní část, zvláštní část*; Praha: Leges, 2016
- LEMKIN, Raphael: *Axis Rule in Occupied Europe: Laws of Occupation, Analysis of Government, Proposal for Redress*; Washington: Carnegie Endowment for World Peace, 1944.
- METTRAUX, Guénaél: *International Crimes and the ad hoc Tribunals*; New York: Oxford University Press, 2005.
- POTOČNÝ, Miroslav; BERÁNEK, Milan: *Vybrané dokumenty ke studiu mezinárodního práva veřejného, I. díl*; Praha: Univerzita Karlova, 1985.
- RATNER, Steven R.; ABRAMS, Jason S.: *Accountability for Human Rights Atrocities in International Law*; New York: Oxford University Press, 2001.
- ROMANO, Cesare P. R.; NOLLKAEMPER, André; KLEFFNER, Jann K.: *Internationalized Criminal Courts and Tribunals*; New York: Oxford University Press, 2004.
- ROBERTS, Adam; GUELFF, Richard: *Documents on the Laws of War*; New York: Oxford University Press, 2001.
- SCHABAS, William A.: *Genocide in International Law*; Cambridge: Cambridge University Press, 2000.
- SCHABAS, William A.: *The International Criminal Court: A Commentary on the Rome Statute*; New York: Oxford University Press, 2010.

- ŠTURMA, Pavel: Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva; Praha: Nakladatelství Karolinum, 2002.

Dokumenty:

- Code of Crimes Against the Peace and Security of Mankind, dok. A/51/332, 1996.
- Dohovor o zabránění a trestání zločinu genocídie, 1948.
- Dokument OSN A/C.6/SR.84 (Maktos, Spojené štáty americké).
- Dokument OSN A/C.6/SR.85 (Maktos, Spojené štáty americké).
- Dokument OSN A/C.6/SR.128.
- Elements of Crimes; Medzinárodný trestný súd, 2011.
- Prosecutor v. Akayesu, ICTR-96-4-T. (2. september 1998)
- Prosecutor v. Brđanin, IT-99-36-T, Decision on motion for acquittal pursuant to rule 98 bis. (28. november 2003)
- Prosecutor v. Karadžić, Mladić, IT-95-5-R61, IT-95-18-R61. (11. júl 1996)
- Prosecutor v. Kayishema, Ruzindana, ICTR-95-1-T, odstavce 109. (21. máj 1999)
- Prosecutor v. Krstić, IT-98-33-T. (2. august 2001)
- Prosecutor v. Krstić, IT-98-33-A. (19. apríl 2004)
- Prosecutor v. Musema, ICTR-96-13-A. (27. január 2000)
- Prosecutor v. Nahimana et al., ICTR-99-52-T. (3. december 2003)
- Prosecutor v. Ntakirutimana et al., ICTR-96-10 & ICTR-96-17-T. (21. február 2003)
- Prosecutor v. Orić, IT-03-68-A. (3. júl 2008)

- Prosecutor v. Rutaganda, ICTR-96-3-T. (6. december 1999)
- Prosecutor v. Stakić, IT-97-24-A. (22. marec 2006)
- Rímsky štatút Medzinárodného trestného súdu. (1998)
- Trestný zákonník, č. 40/2009 Sb. z. v znení neskorších predpisov.
- Versaillská zmluva, 1919.

Ďalšie zdroje:

- http://www.armenian-genocide.org/Affirmation.160/current_category.7/affirmation_detail.html
- http://avalon.law.yale.edu/subject_menus/imt.asp
- <https://www.eccc.gov.kh/>
- <https://www.icc-cpi.int/>
- <http://www.icty.org/>
- http://www.mfa.gov.tr/viii_-declaration-of-amnesty.en.mfa
- <http://unictr.unmict.org/>

Abstrakt

Genocída je zločinom podľa medzinárodného práva, ktorá je páchaná fyzickými osobami v mocenskom postavení porušujúce so súhlasom štátu alebo priamo výkonom verejnej funkcie normy medzinárodného práva verejného.

Práca sa venuje pojmu genocídy od jeho vzniku. Za pojem genocídy vďačíme poľskému právnikovi židovského pôvodu Raphaelovi Lemkinovi, ktorý ju charakterizoval už v roku 1944 vo viere, že sa použije ako skutková podstata na stíhanie a odsúdenie nacistických vojnových zločincov v Norimbergu. Bohužiaľ sa tak nakoniec nestalo, ich zločiny boli posudzované iba ako zločiny proti ľudskosti a vojnové zločiny. Genocída neposlúžila na odsúdenie protiprávneho konania nacistických pohlavárov na etnických a národnostných menšinách, súdy ju preto subsumovali pod termíny ako „vyhladzovanie“ alebo „masové vraždy“.

Dohovor o zabránení a trestaní zločinu genocídy bol prijatý až po skončení činnosti Medzinárodného vojenského tribunálu v Norimbergu a to v roku 1948. Genocída po subjektívnej stránke vyžaduje zvláštny úmysel zničiť, úplne alebo čiastočne národnú, etnickú, rasovú alebo náboženskú skupinu. Na naplnenie objektívnej stránky je nutné, aby bol spáchaný jeden z činov vymenovaných v článku II Dohovoru o zabránení a trestaní zločinu genocídy.

Práca pozostáva z analýzy definície genocídy podľa Dohovoru a je doplnená o prípady zo súdnej praxe medzinárodných tribunálov, menovite Medzinárodného tribunálu pre bývalú Juhosláviu a Medzinárodného tribunálu pre Rwandu. Dôležité časti rozhodnutí sú v práci uvedené dvojjazyčne, jednak preložené v hlavnom texte a na niektorých miestach citované v poznámkach pod čiarou, aby sa predišlo prípadným nezrovnalostiam v preklade. Vybrané časti rozsudkov medzinárodných tribunálov sú zvolené podľa obsahovej dôležitosti odovzdávanej informácie.

Záverečná časť práce je venovaná krátkym historickým exkurzom do období, kedy bola genocída páchaná v bývalej Juhoslávii, respektíve Bosne a Hercegovine, Rwande a v Kambodži. Svoje miesto má v práci aj Medzinárodný trestný súd a stručný popis stíhania genocídy na národnej úrovni.

Abstract

According to the international law, genocide is a crime committed by persons endowed with state power or is committed with knowledge of the state, violating important norms of international law.

This thesis is analyzing the term “genocide” since its birth. We owe the coining of the term to Polish lawyer with Jewish heritage, Raphael Lemkin, who characterized it in year 1944 in hope, that it will help with prosecution and sentencing of Nazi war criminals in Nuremberg. It, unfortunately, did not happen. They were charged only with crimes against humanity and war crimes. The term “genocide” did not help to prove guilt of unlawful acts of the Nazi clique against ethnic and national minorities, but tribunals have subsumed it under terms such as “extermination” or “mass killings”.

Only after the final judgements were passed and sentences carried out, was the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide adopted in 1948. To call unlawful acts a genocide, subjective and objective elements must be present. Subjective element requires special intent to destroy, in whole or in part a national, ethnic, racial or religious group. To fulfill objective element, one of the acts enumerated in Article II of the Genocide Convention must be committed.

This thesis is analyzing the term “genocide” as characterized in the Genocide Convention and this analysis is accompanied by cases and judgements of international tribunals, namely the International Criminal Tribunal for Former Yugoslavia and the International Criminal Tribunal for Rwanda. Important parts of judgements are bilingual, translated to Slovak in main text and kept in original form in the footnotes, so an imperfect translation can be avoided. These parts of judgements are chosen by their importance to help the reader understand the importance of the given information.

Last chapters of the thesis consist of short historical excursions to times, when the genocide was committed in former Yugoslavia (or Bosnia and Herzegovina), Rwanda and Cambodia. The International Criminal Court has also a place in the thesis and a short characteristic is given on prosecution of genocide on the national level.

Názov práce Pojem genocídy v medzinárodnom práve

Title The term genocide in international law

Kľúčové slová genocída, medzinárodné právo

Keywords genocide, international law